

Hönig Antal és fiai

cs. kir. szabad.

vászon gyári-raktár és nagykereskedése

Budapest,

Erzsébet-tér „Wodianer“-féle házban

ajánlják gyári áron mindenemű saját készítményeiket u. m.: 54 rőfös rumburgi, 50 rőfös irlandi, 1/4 és 3/4 széles hollandi, 38 rőfös eras vásznat, 1/4, 3/4, 9/4, 10/4 és 13/4 ágyszerítőköt, 1/4 és 3/4 elkészített és nyers 30 rőfös fehér fonal-vásznat, minden féle sávoly és damasz asztalterítőket, asztalkészüléket 6, 12, 18 és 24 személyre, kéztörülköket 30 rőfös darab és tucztában.

Dúsgazdag raktár fehér és színezett ágynemű; fehér és színes vászon-zsebkendők, szőrszák-csinvat, chifon, parket, kávékendők, csemege-asztalkendők, ágyszőnyegek stb.

Minták és árjegyzék kívánatra bérmentesen küldetik el. Megrendelések gyorsan és pontosan teljesíttetnek.

Aradi-vásár idején üzlethelyiségünk az ottani város-házban létezik. 315 (4-4)

A fürdő utazást

minden beteg legelőgíthet, mielőst egy nyeregménytelődés. Ez csupánis **Orlic R. tanár úrnak** — Berlinben, Wilhelmstrasse 125, — sikerül, mely évek során át csekély díjzár mellett mindenkinék utasításokat ad, melyek folytán és ugyanis 2 havi kitarató játszás után egy jelentékeny ternot nyertem.

Pilsen 324 (1) Gabriel Laura, pénztárnoknő.

Műalólirottak

egy könyv kiadás érdekében kedves kötelezettségeknek tartjuk az általunk már több ízben is kiadott és sokszor megismert

Brauswetter János,

chronometer és műórás úrnak 26 év óta fennálló országos hírnevét megőrzésére, kecskével és részlejtésével a legmöglegesebben ajánljunk.

- 126. Hölgyek Ágoston theologiai Bón.
- 127. Hölgyek Gusztáv Polgar.
- 128. Isear Dániel Sárospatak.
- 129. Juhász János Sárospatak.
- 130. Jónás N. m. k. postamester Hradec.
- Karácsonyi Miklós a szászabályozásról írt tanulmánya Buda.
- Kiss Tamás Kun-Sat-Márton.
- Kassa Károly Alattyán.
- Közlekedési életrajz Mész-Tur.
- 135. Kócsor József Jegrő N.-Militia.
- Kalmár Viktor bölcsész B. Dicszeg.
- Kis Sándor m. k. tr. t. Szolnok.
- Kovács Alajos m. k. pénzügy. Simeg. 150. Stern Mór könyvívő Szeged.
- Kis József uradalmi írt. P.-Lak.
- 140. Lett István m. k. postaközvető Karcag.
- Leiszter József J. Kerd. Orlah-bányán.
- László N. hadnagy Zombolya.
- Lukáts Au. k. ügyész M. Ásárhely.
- Majores András esp. lelkész Dokra.
- 145. Mathe Gyula ref. tanító T.-Burán.
- Perich Mihály főkapitány Szabadka.
- Schmidt N. a szegedi ált. iskolák-pénztár pénztárnoka Szeged.
- Kapocs Antal a keres. bank pénztárnoka Szeged.
- Weissenfeld Zsigmond Szeged.

Kitünő jóság — írjuk, hogy csupán csak előtérlethez mellőzték a kiadvást, magának valódi érdemei szerencsés és képzett művészt és honfitestvérnek, mert többnyire a bécsi órákereskedők minden igérő és ámtó hírelkedésnek hitelt adva, oly silány szerkesztési, hasznavehetlen órák vásároltatnak, melyek — mit a műalólirottak magyarázta is bizonyíthat — igen is járulékosnak, és óráknak semmi esetre sem nevezhetők; ezen a szakdolgozó csalással hátrás eljárás ellen kötelesség erősen felhívni, mindenkit óvatosan a tisztán, órákat vásárolni vagy javíttatni a község tapasztalása szerint, egyetlen biztos forrás

BRAUSWETTER JÁNOS

chronometer- és műórás, az első valódi kúcs nélküli fűlűshatár reménytelő órák szabadalmaztató feltalálója, ki az 1871-ik évi londoni világkiállításán kiváló kitüntetésben részesült; az 1872-ik évi világkiállításán pedig, valamint kiállításos és az 1873. évi világkiállításán pedig, valamint kiállításos volt órák előtti a győzelmet aratott, mint annak idején azt a lapok is föléltették; — továbbá külföldön, különösen pedig a franczia-svájcs országokban 13 éven át az órárművészet minden titkát magává vette és a hozzávaló gépeket elvett a leve, valamint Münchenben is az órárművészt és gyakorlati tudását eddig még senki által meg nem közeleltetett sikerrel végezte.

Árjegyzék:

Férfi-órák	frt.	frt.
Ésist beng. óra 4 rubinnal	10-12	Arany nyomas duplatokk. 62, 65, 70, 80
• • aranyos. ugról.	13-14	• valódi remontror hor. órák
• • dupla tokkal	15-17	kristályüveggel. 65, 70, 80, 90
• • kristályüveg.	14-17	• ugyanaz dupl. 100, 110, 120, 160.
• horgonyóra 15 rubinnal	15-18	• Hölgy-órák.
• duplatokka 4 rubinnal	15, 20-22	Ésist beng. óra 4 rubinnal
• ang. horg. óra 15 r. sz. 18, 20, 22, 24	15, 20-22	• Arany órák 3-mas számú 18 kar.
• aranyos dupl.	22, 24, 26-28	• beng. óra 4 rubinnal 27, 30, 33
• valódi beng. rem. fűlűshatár	28, 30, 32, 35	• ugyan. dupl. 30, 34, 40, 45, 50
• kris. üveg.	30, 32, 35	• horgonyóra 15 rub. 42, 44, 48, 50
• nyomas duplatokkal	35, 37, 40	• ugyanaz duplat. 50, 52, 54, 60
• Arany horgonyóra 3. szám (18 kar.)	38, 40, 42, 45, 50	• Szerkesztők: órával együtt 7 frt. egy-egy órával 10 frt., 3 napoknál 15 forint
• horg. duplatokkal	55, 58, 65, 70	• Ezeknél minden egyéb kiválasztó órák kaphatók, nyomtasórák is.
• horg. kristályüveg.	42, 45, 55, 65	

INGA-ÓRÁK legnagyobb választékban saját találmányu új-ké asztalokkal, melyeket a tokon kívül, legyen az 1-2 vagy 3 nehezebb kúcs nélküli fűlűshatár, ugyancsak az írást megkönnyítő és a munkát egyszerűen lehet. Kéreményes leírás és árjegyzék kívánatra ingyen beküldetik. **A zsebrórákat** függő és fekvő, egyaránt minden helyzetben használhatóan ugyanazon a pontos szabályozva adom által a kúcsnégynek 6-8 órával járulékot adó iratok kap minden óra végül, 5 évig minden javítás megrendelése használatai utasítással együtt. **Arany és ezüst órák,** láncok a magy. kir. ellenőri hivatal által megvizsgáltak és minden nemben dús és a legdrágább választékban kaphatók. **Órák** 18-70 frt. hosszú 35-100 frt. Talmiarany, bronz- és acél-láncok is kaphatók. **Tárgyak,** melyek nem tesszennek, kívánatra késéssel készítenek. **Órák,** arany és ezüst a legmagasabb árú órák elkészítenek. **Videki megrendelések** a pénzügyes előleges beküldés vagy utánvét mellett pontosan teljesíttetnek.

Egy fiatal ember

ki kitünő bizonyítványokkal bír, ajánlja magát nevelőül, akáremlő, vagy alsóbb osztályu reál vagy gymnáziumi tantárgyak előadásában. — akár pedig siketnémák tanításában, ki már e téren kitünő sikert tanúsított. 337 (1) Ajánlatok A. K. 71. alatt lap kiadó-hivatalhoz czimzendők.

A METER-MÉRTÉK ISMERTETÉSE

és az

UJ MÉRTÉKEKKEL VALÓ SZÁMOLÁSI MÓD.

Tanodai és magánhasználatra készítetté

DR. LUTTER NÁNDOR.

Ára fizetve 40 krajczár.

Főhívás.

A Tisza biztosítobank igazgatóját főlkérem, nekem Korneuburgi marhaporát, hogy folyó év februárban tüz által okozott kárról, mely 113 forintra becsültetett, — valahára már fizetné ki. Ily társulathoz nincsen bizodalom, biztosítomást ezentul másutt fogom megtenni. Sárospatak, 1874. jul. 19-én. Besztercey István. 334 (1) részvényos.

Birtok eladás.

Az irsi vasuti állomáshoz fél órányira fekvő mibeudai pusztából a Madách családának kitégósított része, 880 hold rét, szántóföld és gyepek, szabadkézből egészben vagy 20 holdas részletekben eladó, esetlegesen Mihály-naptól egy évre bérelhető; a birtokot a helyszínen Szepeesi János kertülő kimutatja, az eladási és bérelési árat írást Huszár Sándor meghatalmazottal lehet értekezni, Buda-vár, uri-utca 40. számú saját házánd. 328 (2-3)

A háziállatok betegségei.

Ezen forró-meleg évszakban egy sokkal veszedelmesebb jellemet vesznek föl és gyakran dög-dállal is végződnek; ily veszedelmek minden marhatulajdonos legjobban ellenállhat a cs. kir. szab. **Korneuburgi marhapor** szorgalmas használata által, melynek hatásáról nekünk következőleg írunk:

T. Kwizda Ferencz János urnak Korneuburgban. Ujlag fölkérem, nekem Korneuburgi marhaporából 30 csomagot átküldeni, miután készletem elfogyt, és én ezen oly sokszor és biztosnak bizonyult gyógyszer házamban nélkülözhetlennek tartom

Kénytelen vagyok önnek ismét bizonyítani, miszerint saját lovaimnál valamint szomszédjaimnál is, a **Korneuburgi marhapor** használata kivétel nélkül a legjobb eredményt idézte elő. Különösen ajánlható, ugyszíván mondható csaltatlan szer oly lovaknál, melyek a párolgásnak vannak alávetve. Egyik szomszédom, egy párolgós lovat, már mint teljes gyógyíthatlant adott föl, ámbar állatorvosoknak tanácsait vette igénybe, én tanácsolám neki, hogy egy utolsó kísérletet tegyen önnek **Korneuburgi marhapor** aival s arra ezen állat egész vidám és éberem minden köhögés nélkül végzi hegyes tájékunkban bizonyára nehéz dolgát. 290 (1)

Ez egy új bizonyíték azon sokak közül, melyeket 12 év folytán — mert ennyi idő óta van a **Korneuburgi marhapor** nálam használatban — tapasztaltam. Zimmerwald Bern mellett (Helvétiaiban).

Indermühle-Wittenbach F., parancsnok.

T. Kwizda Ferencz János urnak Korneuburgban. Nem mulaszthatom el önnek bizonyítékul adni, hogy miután én már évek során át használok szarvasmarháim, valamint lovaimnál **Korneuburgi marhapor**ot, hogy ezek folytonos egészségben meg is tartották magukat

Hogy ezen kedvező egészségi állapot csupán a **Korneuburgi marhapor** rendes beadásának írható, azon körülmény bizonyítja, hogy körülöttem a majorokban marhavész ütött ki, többször dögihalal kimenetlő is, míg számos marháimnál mindenkor a legörvendeteb egészségi állapot uralkodik. Egyttal fölkérem nekem ujlag 100 csomag **Korneuburgi marhapor**ot küldeni. Opeina. Danen And.

A **Kwizda**-féle állatgyógyászati szerek valódi minőségben kaphatók **Pesten: Török József** gyógyszerész, király-utca 7. sz.; **Thallmayer A.** és társa; **Halbauer** testv.; **Frommer H.**; **Strobenz** testv.; **Kreische Ant.**; **Kovács J. J.**; **Kochmeister Fr.**; **Topits J.**; **Hoffmann J.** uraknál. **Budán:** az udvari gyógyszer-tárban. Magyarország majdnem minden városa és mezővárosában van raktár, mi koronkint a legolvasottabb lapokban köz tudomásra hozatik.

ÓVAS: A családás elkerülése végett felkértem mindenki, miszerint **Kwizda F. J. üdítő-nedvét**, mely egyedül tüntetve van kcs. kir. kiz. szabadalommal, össze ne téveszszék más hasonlóan nevezett készítményekkel. Továbbá sziveskedjék mindenki arra ügyelni, hogy a **Korneuburgi marhapor** minden feliratán alábbi név aláírásom vörös színben van lenyomatva, és kötelesemek tartom köz tudomásra hozni, hogy hamisítványok fordulnak elő, melyek teljesen hatástalan, sőt kártékonyak lévén, ezekre különösen figyelmeztetünk mindenkit.

Szepeesi János

A „FRANKLIN-TÁRSULAT“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelentek s minden könyvkereskedésben kaphatók:

Vallás-, Erkölcsei és Társadalmi élet

1848 óta Magyarországon.

(A magyarországi protestáns egyetel által 300 forinttal jutalmazott pályamunka.)

Irta Szeremlei Sámuel. Ára fizetve 1 frt.

FÉNYÜZÉS

(Luxus)

a társadalmi életben és a nemzetgazdaságban.

Irta **Dr. Gerlóczy Gyula,** műgyemeti tanár. Ára fizetve 80 krajczár.

Budapest, augusztus 2-án 1874.

31-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXI. évfolyam.**

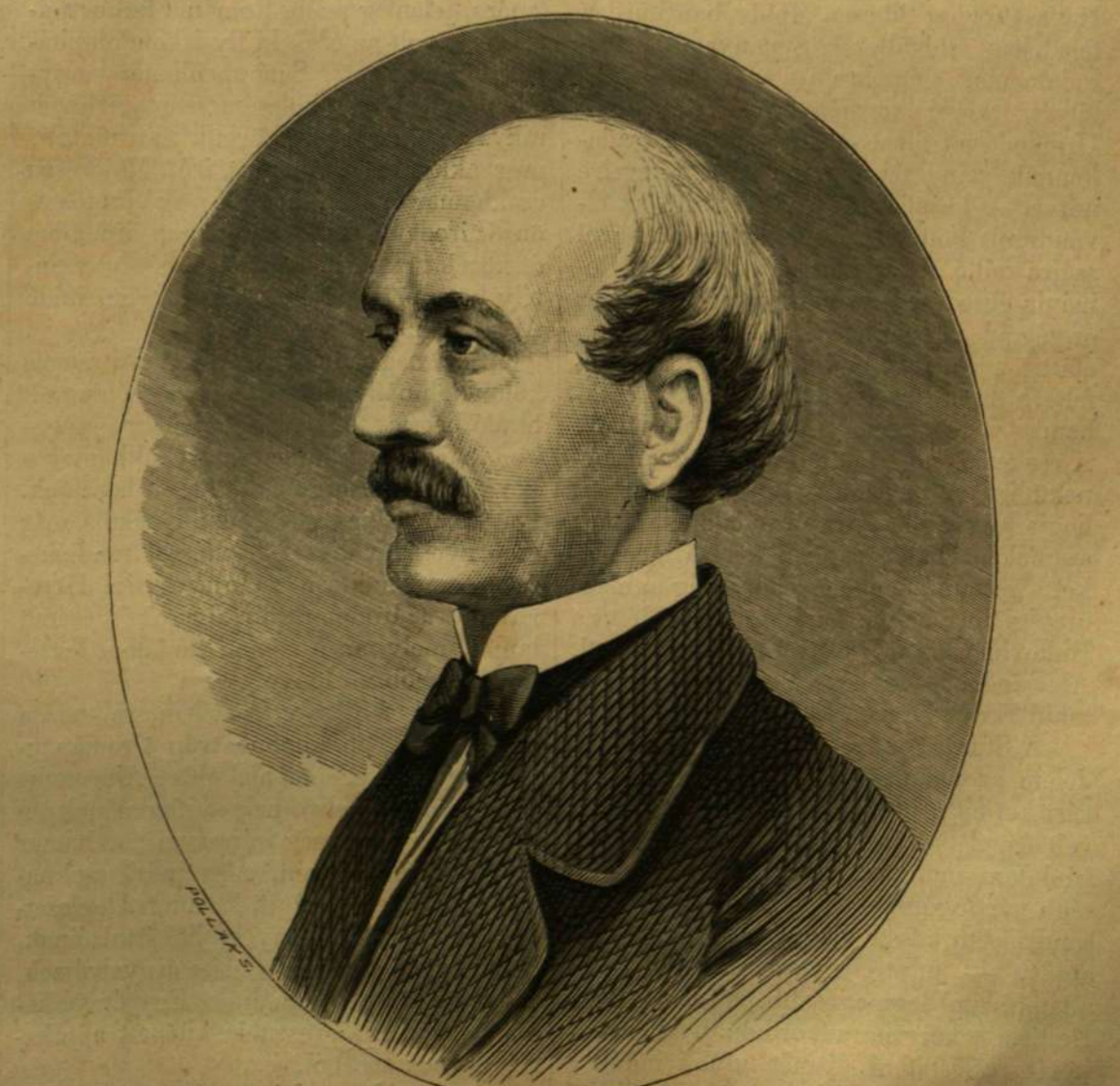
HIRDETÉSEK DIJA: Egy ótször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígátásnál 15 krajczár; többszöri ígátásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden ígátás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalnak számára hirdeményeket előfogó Beszben: **Hansencstein és Vogler,** Wallfischgasse Nr. 10, **Mosse R. Seilerstätte** Nr. 2 és **Opellik A. Wollzeile** Nr. 22.

ALESSANDRI VAZUL.

közöttünk s tözsomszédunkban élő népek közeletével, különösen szellemi, jelesen irodalmi viszonyaival s tevékenységével megismerkedni, nemcsak érdekes, de érdektünkben is áll. S hogy ezek közt a románok és szerbek irodalma érdemel legtöbb figyelmet, az semmi kétséget sem szenved. Ily ezélnak akarunk szolgálni, midőn olvasóinkkal Alessandri Vazulnak, a románok tekintélyes népköltőjének arczképét, életrajzát s egyik költeményét mutatjuk be. S mert Alessandri Vazul egyike a román irodalom legtevékenyebb munkásainak három évtized óta, sőt némi részben központi szerepet játszik a román költészetben: életrajzából alkalmunk lesz megismerkedni egyszersmind a román irodalom néhány jelentékenyebb mozzanatával is.

ván a Cogalniceanu lapja, Alessandri hazája regényesebb részeit keresé föl, különös kedvvel a havasokat kalandozva be, s a népélet és népköltészet tanulmányozásába merülve. Tömerdek költészeti anyaggal gazdagodva tért vissza egy év múlva; a többi közt itt akadt a magyar nőről fennmaradt néphagyományra is, melyet egy szép balladában dolgozott föl.

Visszatérve Jassyba, ott, az akkoriban alapított nemzeti színház igazgatását vállala el, Cogalniceanu és Negruzzi közreműködésével, s a népszimű hiányát maga egész repertoire-val fődözé, husznál több darabot írva, melyek csakhamar a bukuresti színpadon is fényes sikert arattak. Színműveiben kizárólag nemzeti szellemű. Tárgyai a népéletből vannak merítve, s mindegyiken meglátszik annak alapos tanulmányozása. Legkedveltebb színműve a »Lipitorile Satelor« (»Falusi vérszópók«) című, melyben élénken festi a zsidó korszmárok és görög haszonbér-lők körmei közé került nép nyomorát; továbbá a népszokásokat találóan esetelő »Nunta tieranescă« (»Paraszt lakadalm«) és »Rusaliele« (»A pünkösdi«) címűek. Műveiben nem kiméli a felsőbb körök hibáit sem, melyekhez születésénél fogva maga

ALESSANDRI VAZUL.

is tartozik. A »Cocóna Chiritia« (»Kiritza asszonyaság«), »Boierii si ciocoi« (»Mágnások és fertálymágnások«) című vigjátékai élénk humorral ostorozzák a társadalmi gyöngéket s nagy hatással adtak. Az elsőben a bojárnök fölfuvalkodását és ferde nevelését gúnyolja, míg az utóbbinak tárgyát, czíme eléggé magyarázza.

Mily népszerű névre tett szert Alessandri, bizonyítja az »Édes költő« cím, melyvel kortársai fölruházták, már pályája elején. Népszerűségét mutatja a következő eset is. Az akkor uralkodó Sturdza Mihály fejedelem híres szépségi leánya halálos ágán, alig 16 éves korában, Alessandrit kívánta magához, hogy írjon neki egy verset. El is küldötték a költőt, de mire megérkezett, a leány már halva volt. Ekkor írta »Emmi« című bájos költeményét.

Nemsokára azonban, kemény csapás rázkodtatá meg az »Édes költő« lelkét. Jegyesét, a tudós Negri Constantin szép és művelt leányát, séta-lovaglás alkalmával, hirtelen megbokrosodott lova levette, megvonszolta, úgy hogy pár perc múlva meghalt. E csapás keményen megrázta a költőt lelkét. Bánatának a »Doine si lacrimio« (»Dalok és gyöngyvirágok«) című s Petőfi Czípruslombjaira emlékeztető költeményfüzérben adott kifejezést. A költészet mellett hosszabb utazásban keresett feledést Alessandri. Bessarabián keresztül beutazta Oroszország alsó részét; azután huzamosabb időtöltött Konstantinápolyban. Majd Görögország történelmi emlékeit s helyeit, azután a jónai szigeteket s Marokkót látogatta meg, honnan Olaszország felé vette útját s Velencében és Konstantinápolyban ismét huzamosabb időtöltött — tért vissza hazájába.

A 48-diki mozgalmak, természetesen Oláhországot sem hagyhatták érintetlenül. Havasalföldön Bibescu, Moldvában Sturdza fejedelem szolgáltaták gyuanyagát a forradalomnak, népszarol s az ország tekintélyt lealázó kormányrendszerük által. Uralkodásuk türethetetlenül vált a társadalomnak mind felső, mind alsó rétegeire nézve. A hazafias ügy visszatéríté az elvándorolt költőt is. A csakhamar saájáról szájjal szálló »Desceptarea Romaniei« (»Románia ébredése«) című szózat tudatá az országgal költője hazaérkezését. Pár nap alatt a zsarnokok el voltak űzve. De egyfelől a török, másfelől az orosz kéz csakhamar véget vetett az egész históriának. A reakció ismét fölültette fejét. A ki menekülhetett, menekült. Így történt aztán, hogy míg a magyar forradalom számos szereplője Oláhországban keresé menedéket a restaurált önkény elől, addig az oláhországi forradalom hajótöröttjei Erdélyt s Bukovinát szemelék ki biztos kikötőkül. Alessandri is egyike volt a Bukovinába, majd Erdélybe menekülteknek.

A Sturdzát követő Ghica Gregor fejedelem azonban nemsokára fölnyitá a honzart kapuit a bujdosók előtt. Kötött műveltségű birvány maga is, a tudomány és irodalom munkái csakhamar legőszintőbb pártfogójukat találák föl benne. Alessandri sem késett visszatérni honába, hol apját. — mint belügyminiszter — az államhivatal legmagasabb pozicján talála. De nem sokáig maradt otthon. Tudomány-körét szélesíteni, ismét utnak indult s most egyenesen Párisba ment. Körülbelül három évet töltött ott, idejét egészen a tudományok s költészetnek szentelve. 1853-

ban sajtó alá rendezé a már említett »Doine si lacrimio« című költeményeit, a román irodalom e becses gyöngyeit; azután a nép ajkáról szedett balladák és dalok rendezésével foglalkozott.

1865-ben visszatérve hazájába, két kötet népballadát adott ki; azután »Romania literaria« című irodalmi közlönyt indított meg, a legjobb erők közreműködésével. De lapját a bekövetkezett új kormányrendszer megszüntetvén, Alessandri birtokára vonult, s megnőtülvén, szabadabb idők reményében, életét egyedül muzsájának s családi körének szentelé.

A párisi egyezmény végre teljesen biztosítván a Dunafejedelemsek belügyi függetlenségét, Alessandrit újra a politikai téren találjuk, mint nemzetgyűlési képviselőt s mint a főgátlatok egyikét Cuza fejedelemmé választatása ügyében. 1859-ben, mint külügyminisztert látjuk szerepelni, de csak rövid ideig, önkényt mondva le tárczájáról, s végkép odahagyva a politikai pályát, a melyhez soha sem viseltetett valami kiváló előszeretettel, hogy ismét a költészethez fordulhasson. 1862-ben a nép ajkáról mesteri kézzel szedett 40 balladát és száznál több dalt rendezett sajtó alá, s e gyűjtemény, melyet Cuza fejedelemnek, jövedelmét pedig a bukaresti árvalányház növelésének ajánlotta — belbesére nézve első helyen áll a román irodalomban. Kiállítására is a román könyvészet legszebb díszé.

1864-ben Alessandrit már határozott irodalmi iskola élén látjuk. Ez a Jassyban székelő s már nagytekintélyre emelkedett »Societatea Junimea« Eddig a román irodalom még nem birt határozott irányú irodalmi iskolával. Titus Livius Majorescu, Berlinben képzett jog- és bölcsészettudor, a jassyi egyetem bölcsészettanára, jelenleg pedig Románia kultuszminisztere, volt az első, ki ily iskola alapítására vállalkozott, Schoppenhauer nagytekintélyű német bölcsész széptani elveit rakva le annak alapköveit. Mint fiatal s még akkor szerény nevű író, Majorescu csakhamar belátá, hogy a sok áltudós és önző irodalmárral szemben az irodalom és közélet akkori zürzavarában, oly tekintély közreműködésére van szüksége, minő Alessandri.

S őt meg is nyerte. Alessandri magas költői tekintélyével, Majorescu a higgadt bíráló hegyes tollalval foglalták el a jassyi irodalmi iskola kathedráit. Csakhamar a követők egész serege csatlakozott hozzájuk. 1866-ban a jassyi irodalmi iskola már szép nyomdával és könyvtárral rendelkezett s megindítá a »Convorbiri litterarie« (»Irodalmi társalgások«) című lapját, mely ma a román irodalom legtekintélyesebb közlönye.

1867-ben Károly fejedelem uralkodása második évében, kimondtván a román tudományos Akadémia alakulása, Alessandri és Majorescu első helyet foglalának el abban; de a többség irányával csakhamar összeütkezésbe jövé. Alessandri csakhamar beadá lemondását, kimondva leplezetlenül az Akadémia nyelvújítási tulzóinak, hogy bizony a nyelvet nem a nyelvészek, hanem a költők csinálják. Egy évvel később aztán Majorescu is kilépett az akadémikusok sorából.

Azóta Alessandri majdnem kizárólag csak a »Convorbiri litterarie« számára dolgozik, s a többi közt érdekes »Dictio-

nariu grotescu« (»Grotzeszk szótár«)-jában gúnyolta ki az akadémikusok nyelvészeti tulzóisait. A józan kritika, melyet e lap s benne különösen Majorescu gyakorol, oly irodalomban, mely azelőtt teljesen nélkülözötte a kritikát, magának Alessandri-nak tehetségére sem maradt hatás nélkül. A már öreg költő még ifju szelleme azóta teremté legtökéletesebb műveit; többi közt »Pastelluri« cím alatt mintegy harmincz természetes képet közölt a »Convorbiri litterarie«-ben tele eredeti gondolatokkal s zamatos nyelvvel; és a »Dumbrava rosie« (»Piros liget«) című hőskölteményt, mely e nemben, a román irodalom legkiválóbb terméke. A jelen évben a »Convorbiri« Alessandrinak érdekes marokkói utinaplóját közli.

Végül nem tartjuk még fölöslegesnek megjegyezni, hogy Alessandri Romániának egyik legtisztább jellemé, kiről senki sem szól másként, csak a tisztelet legőszintébb hangján. Károly fejedelem pedig 1869-ben azzal sietett Románia népköltője iránti tiszteletét kifejezni, hogy az akkor készülő vasutaknak Pascani és Román közti vonalát Alessandri birtokán vitette keresztül s a költő gyönyörű laka mellé pompás indóházat építtetett.

Bágyai.

Emmi.

(Alessandri után, románból.)

*Midőn az Úr parancsa magához hítt az égbe,
Hogy lenne tiszta lelked a mennyországban éke,
Oh Moldva bájos lánya, oh kedves szép virág,
Melyet már bimbójában megbámult a világ;*

*Te léted végső percében, a mint a hönnyállók
Könyvű árja hullt rád, te fölkentél rájuk,*

*Oly bíbós-bájos szemmel, minő csak tied volt,
S az angyaloknak hangján szép ajkad ilyen szólt:*

*„Áldjon meg ég! Rám várnak a tálvilág öleiben,
De akarnám, hogy létem itt megdalolva legyen!”*

*És akkor, e szent perczben, ah énám gondoltál,
Két öreid sírodnak hagyott itt a halál*

*Elmondom hát, szép angyal, mily kedves vala léted,
— Hogy szerettél te minket s hogy szerettünk mi téged;*

*Mily nemes szívet táplált szíved egykoron,
S mily varázsos, mosoly nyílt két bíbor ajkodon;*

*Mily lelked anadálító volt édes szemed bája,
Mint komor tél havában a nap szelid sugára;*

*És látva, halva mindezt, megérti a világ:
Hogy a horá való vagy, a menny rég várt terád.*

*Oh halál vas törvénye, mért nem pihensz te meg?
Mért enyész el a csillám s hal el a kis gyerek?*

*Mért oly rövidre szabta a boldog földi lét,
Hogy alig táruul kelyhe s a bánat tépi szét?*

*Hajnalcsókba mért kell liljonnak vesztét lenni?
A rózsakornak keblén mért hervad el szép Emmi?*

*Egy angyalra az égnek volt még szüksége tán?
Vagy egy csillag hiányzott az égnek homlokán?*

*Oh nem, de véltünk isten megértetni akarta,
Hogy a halálnak éje az öröklétnak napja.*

*S hogy a szeplőtlen lélek víg mosolyhál tekint
Szembe a halálnak, midőn feléje int;*

*És hogy egy tiszta homlok vidám fénytől derül
Még akkor is, ha rá a halalos éj terül*

*Oh, Moldva bájos lánya, mint álom tűnöl el,
S lelked fényözimből az ég derűje kel!*

*De a hány szép virágszál nyílik a völgynek keblén,
Matalakban örzi szép emlékedet kelyhén;*

*S a hány madár berkinkben hallatja énekét,
Versenyre kelve zengi mind Emmi szép nevét! . . .*

(Jassy, 1844.)

Bágyai.

Theodor hősiessége.

(Amerikai beszélfy.)

(Folytatás.)

A két jó barát így folytatá tréfálkozásait a kék ég mennyezetének pompás védelme alatt — a napvilág arany leplében — de mikor a méltóságteljes fenyőfák alá jutottak s az erdő hűvös lehe érezhetővé vált, vidámságuk is alább szállott. Theodor figyelmes file Mabel szavaiban egy oly hang viszhangját fedezé föl, mely azt beszélte neki, hogy október hiába hozand számára bő szilretet. A bor nem hozta meg a jó kedvet, mert a kehelyben egy keserű cepp is volt. Fájdalmat és bánatot és hosszú, álmatlan éjeket szokott szerezni az éleslítás a szenvedőnek; észreveszi a titkos bánatot, mely szeretné magát elrejtetni, a fátlyal mögött is lát. Mikor tehát a juhar-sétány végére értek s az izzó esti fény a nap lementének bíbor köpenyére burkolta őket, Mabel arczának is gazdagabb, élénkebb színezett kölcsönözve, Theodor komolyan rá nézett és így szólt:

»Mi bántja önt, gyermekem?»

Szavait oly kimondhatatlan gyöngédség rezgé át, hogy a leány azt tette, a mit a leányok — szerencsésükre — bármikor megtehetnek: könyekben tört ki — könyekben, a melyek úgy özlöttek, mint a nyári zápor.

Theodor megtartá nyugalmit s engedte a záport özlenni. Jól ismerte a nyári eget s tudta, hogy a zápor után annál derültebb szokott lenni. Jól ismerte azt az erőteljes, egészséges, ép szervezetet s tudta, hogy ha Mabel sir, bizonyára lenni kell okának, hogy miért sirjon.

Aztán meg a nő könyei szentek a férfi előtt, ez a nő pedig lelkének királynéja volt.

Végre, mikor a vihar kitombolta magát, Theodor kérdezé:

»Talán rossz híreket kapott Angolországból?»

»Oh igen; nagyon rosakat. Anasztázia nagynéném azt kívánja, hogy Constance és én mamával együtt menjünk át, bizonyosan azért a fiatal örökösért, Sir Gordon Guyért, ki látni akar minket, hogy kiválaszthassa, melyikünket méltóztatand nélkül venni! Képzheti, hogy eshetik az két független amerikai leánynak! Elképzelheti nyomorult helyzetünket. Ha nem egyezünk bele e megaláztatásba, szegény mama el fogja veszíteni mindazt a kényelmet, a melyhez már szokva van és azt az otthont, mely rá nézve a házas élet boldogságának rövid álmával összefűzve volt.»

»De hisz' ezt a szerencsétlen intézkedést ön teljes életében ismerté, kedves Mabelem; miért találja azt oly aggasztónak épen most? Aztán tudhatná azt is, hogy mi örökösen arra törekedtünk, hogy az angol unokabácsit a csinos Conny nyerje el! On csak egy kis szerény fakó madárka, minden különös lebűvölő vonás nélkül, mig ellenben Constance költészet tárgya az »Uraniai Hímők«-ben. Mit olvastunk csak a mult héten is — »Dalok C—hoz«, melyekben »a fiatal Diana« kifejezés oly gyakran volt használva, és az arany fürtök, kék szemek, liliomok és rózsák, bíbor ajkak, stb. csak úgy hemzsegtek minden sorban. De olyas valakiről

még sohasem hallottam, a ki az ön kellemeinek tárgymutatába szedésére vállalkozott volna, kedves kis madárkam!»

Theodor szavaiban, mikor ezeket mondá, volt valami olyas, mi nagyon veszélyesen hasonlított egy szerető beszédéhez. Mabel, szívének legmélyében, igen jól tudta, hogy Theodor az ő arczának egyetlen kis vonását nem adná szép nővéreinek összes delphiniszertü kellemeiért.

Mélyen elpirult, aztán nevetett és egy perczig pony-jával beszélgetett, mielőtt a kellő, közönyös hangon felelni tudott volna.

»Igen, Theodor, én ismertem nagyatyám végrendeletének történetét egész életemben. Tudom azt is, hogy Constance sokkal jobb, mintsem megérdemlené, hogy őt fölládozzuk 'és sokkal önzetesebb, hogysem kótyavetyére tenni és eladni lehetne. Rám nézve a dolgot semmivel sem teszi kellemesebbé az a tudat, hogy ebben a perczben ő nem érezheti azt, a mit én — őszinte, mély ellenszenvet az utazás és ama borzasztó helyzet iránt, a melybe jutottunk. Ó természetes gyönyört talál nagy szépségében s az ujság és változatosság kedvelésében. Nekem egyikben sincs részem, de Anasztázia nagynénémnek engedelmeskedniük kell. Ó nagypapának helytartója. Sir Gordon Guy ott fog lenni! Képzeld csak, milyen borzasztó lesz az, — de Theodor! hisz' nem azért hoztam én el ma önt kocsikázní, hogy effélékről beszéljünk. Hátra van még a »fekete leves«; azért jöttem, hogy utolsó nagy terhemet az ön vállaira tegyem. Theodor, én megvakulok! — A mint ezt mondá, kedves szürke szemét merően rá függeszté; Theodor igen jól ismerte azokat a szemeket: szépek voltak azok már gyermekkorában, és a leányka csinos, gyermekies, halvány arca fölött már akkor is a várható báj ígértevel uralkodtak, mielőtt a szépség megérkezett volna.

De mikor az érettebb kor sötétebbre színezé arczvonásait és ragyogóvá tette arczának ablakait, a hosszú fekete pillák a sötét-szürke szemesillagoknak veszélyes fényességet kölcsönöztek. Szóval, gyönyörű szemek voltak, noha most a bánatnak egész világa nézett azokból Theodornak szomorú, rokonszenves arczába.

Minő aggálylál emlékezett Mabel atyjának történetére! Az a fiatal szeleburdi angol, ki Urania közhelyeit egész izgalomba hozá azzal, hogy úgy esett közéjük, mint valami meteor, s a mellett a helység egyik legnagyobb szépségét vette nélkül; hogyan élt néhány rövid éven át »nem bölcsen, de igen jól« — s az a titokszerű betegség, melyben meghalt, előbb látását, azután halását, később hangját is elvesztvén, mig végre utolsó bucsuszavait ujjával írta neje kezére! Lehetősége volna-e az, hogy ez a kedves szép teremtés is olyan borzasztó örökségnek nézzen elébe? Ez volt-e hát atyjának hagyatéka, kire ő csak homályosan emlékezett vissza?

Az öreg Sir Guy, az a dühös vén ember Angliában, sohasem tudta megbocsátni egyetlen fiának szerföltött hóbortos és eszélytelen házasságát, s így az ártatlan leánykon és távoli örökösön akarta megbosszulni magát érte azzal, hogy egyikét csinálta meg ama végrendeleteknek, a melyek oly gyakoriak a valódi életben épen úgy, mint a regényekben, a melyek mindenkit bosszantanak és sujtanak, és senkinek sem tetszenek.

Azok ellen a holt kezek ellen, a melyek kinyulnak a sírból, hogy az élők boldogságát tönkre tegyék, törvényhozás utján kellene intézkedni. Az élő kezek is elég sok bajt szerezhetnek, miért ne igyekeznénk tehát legalább a holt kezek csapásaitól megszabadulni!

»Lehetséges-e az« — gondoló Theodor magában — »hogy az atya egész hagyatéka Mabel számára e vakságból álljon?»

Hanem Theodor jó vigasztaló volt. Mindent tudott, a mit Mabel állapotáról gyaníthattak — orvosának észleleteit gondosan tanulmányozta. Szegény Theodor! ezekben az észbolygató szemekbe, a melyeknek mélységében az ő boldogsága volt eltemetve, oly tettetett tudományos hidegséggel tekintett, a mely csodálatos, de egyszersmind szomorú is volt.

Pedig nagyon is nagy okot talált az aggodalomra. Ama szép szemek egyikében egy kis felhő borongott. Az orozslánszáj szürmain látszó virághamu alig lehetett finomabb, de azért elhomályosíthatott egy egész világot! Csak Theodor lehetett képes arra, hogy nyugodtan és hidegen így szóljon:

»A könyvek igen ártalmasak a beteg szemeknek, kedves Mabel; önnék számtiznie kell azokat. Ön még olyan korban van, melyben a szemeket könnyen meg lehet gyógyítani, kedves Mabel. Inkább még egy olyan Von Graefe állana elő, ki azokat a sebeket tudná meggyógyítani, melyeket a szemek vágnak; mennyi pátiense lenne! Remélnék kell, Mabel — kétségbeesünk sohasem szabad!»

Saját hajlott alakja és szenvedő arca, türelemes mosolya és vidám fecsegése a legékesenszólóbb dicsbeszéd volt a bátor-ságról, melyet valaha ember tartott. Mabel hálással tekintett rá.

A kocsizás véget ért s Mabel Theodort letette házának kapuja előtt s a régi nagysétányon, mely most Danae aranyesőjével volt végig öntözve, gyorsan lefelé hajtott.

Ez a ház menhely volt Mabel számára minden baja ellen. Ide jött szeretetlen otthonából vigaszt keresni egy olyan multért és jelenért, mely egyaránt volt nagyszerű, ragyogó és — bizonytalan. Gazdag volt — s egy napon koldussá válhatik. Ugy volt nevelve, hogy fényes állást töltötn be — de könnyen elveszítheti egész előkelőségét s most még a megvakulás iszonyu lehetősége is feje fölött függött.

Nem esoda tehát, ha a szegény leány még egyszer visszanézett, hogy Theodor bucsu-üdvözletét fölfoghassa. Theodor fedetlen föl állt ott és utána merengett. Az októberi nap megvilágítá szép fejét s gazdag fürtjeit, ama sokféle szépség utolsó maradványait, mely őt egykor annyira föl-tünővé tette. Mabel érezte, hogy hűséges lovagját, Sintramját, »rettenthetetlen és feddhetetlen« (sans peur et sans reproche) hőst látja benne.

E közben Theodor nagy tettekre határozta el magát, melyeknek véghezviteléhez azonnal hozzá is fogott.

Másnap reggel Gordon asszony kinézett ablakán s oly valamit látott, a mi neki mindig nagy örömet szerzett. Theodor vala, ki látogatására jött pompás fogatában, legszébb lovaival, csinos egyenruhás szolgálval s egy új divatu diszkoesi minden kényelmével.

Gordon asszony nagyon kedvelé e gonosz világ pompáját és hűségait. Hires szépség volt, szegény feje! s kissé hóbort-

tos is volt mindig. Reszkető ujjakkal kapkodván a távozó nagyság — egy csinos arc — után, Gordon asszony a női szív gyarló oldalának élő példája vala. Szépsége és önzése fiatal korában oly férjet szerzett számára, melyről nem is álmodott. Miután elvesztette és Európába ment, kissé még a vén dühöngő Sir Guyt is lecsillapította. Itthon számos megbízhatatlan imádja volt, a többek közt — miként susogták — Theodor atyja is (a kit mi az öreg VIII-ik Blackburn Henriknek nevezünk, gyakori menyegzőről). Ő az epedésnek félreismerhetetlen árnyait hagyta Gordon asszony

hogy Gordon asszony nem szerette Mabelt. Tulajdonképen egyik leányával sem sokat törődött, de különösen Mabelt sohasem szerette és sohasem értette meg. Sehogysem tudta fölfogni és megszeretni azt a nemes, szélesebb látókörű természetet, amely annyira különbözött az övétől. De Blackburn Theodor iránt mély tisztelettel viseltetett. Nagy gazdagsága, régi neve s talán az a tova tűnni nem akaró bánat is, hogy nem lehetett mostohaanyjává: mindez közreműködött arra nézve, hogy Theodort ő előtte fontos egyéniséggé tegye. Mabel iránt tanusított barátsága új és váratlan

az ősi yule-log (karácsonyi kandalló) mellett fogjuk eltölteni — miként az a kedves Washington Irving mondaná. A mi engem illet, nagyon félek a téli utazástól, hiszen oly finom, gyöngye vagyok! De hát kötelesség, tudja ön Theodor — és a kötelesség drága gyermekeim bármelyikéért akár Kamcsatkába is elvihetne, miként ön jól tudhatja — Theodor szemeiben valami azonnal félbeszakítá beszédét, maga sem tudta elképzelni, hogy miért. Azt sem tudta megmagyarázni magának, hogy egy órai beszélgetés után, melyet Theodorral folytatott, miért változtatta meg minden tervét

DENSUSI TEMPLON HÁTSZEG VIDEKÉN.

egész lényén, selyemfürtű fiatal fején és rózsás arcán.

De Blackburn Penelope rögtön felérte észszel a dolgot s megmenté papáját attól, hogy »negyedszer is bolonddá tegye magát.« No de hisz' ezek már nagyon régi dolgok.

Igy, bár még csak reggel vala, Gordon asszony elérte szépségének esthajnalát s annak árnyékában vont meg magát, hogy bánkódhassék utána. Félő aggálylival nézte magát a tükörben s rögtön lebocsátotta ablakának zsaluját, a hogy a kocsikerekék zörgését meghallotta.

Helyén valónak látjuk itt megmondani,

érdekeltséget ébresztett föl benne saját leánya iránt. Korlátolt természeténél fogva Gordon asszonyra nehéz volt befolyást gyakorolni, de Theodornak, bár béna és roskatag volt, mégis volt némi befolyása fölötte. Theodor mindenkor, mint valódi »gentleman« jelent meg, s így Gordon asszony új fonadékkal toldá meg szép hosszú fürtjeit, mikor őt kapujához közelni látta.

»Ön tehát — mint hallom — még karácsony előtt Angolországba megy, Gordon asszony?« — kérde Theodor.

»Igen, igen, Blackburn ur; kedves Anasztáziám irt már érettünk. A karácsony

s miért ígerte meg neki, hogy Mabelt, mielőtt Angliába mennének, Berlinbe viendi, Von Graefet megkérdezni.

Vajjon csakugyan meg volt-e ijedve Mabel miatt? — vagy értelmének korlátolt határán az a gondolat tört keresztül, miszerint Theodor megérdemli, hogy vele jó lábon álljon, s talán, ha Mabel gyógyíthatatlanul vakká lesz, igen értékes jó barát válhatik belőle? Nem kellemes dolog egy gyöngye elmét nyomról nyomra követni tekervényes útutain és erre-arra tett bolyongásaiban. Egy dologról bizonyos vala — Sir Gordon Guy bizonyára elsősegét fog adni a csinos, életerős Constance-nak.

E házasság sok pénzt fog elvinni tőle s neki azontul sokkal jelentéktelenebb társadalmi helyzete lesz, a melyben talán egy vak leánynyal kellend élnie. . . De kövessük Theodort a postahivatalba, hol néhány külföldre szánt levelet adott föl, s azután haza sietett pompás könyvtárába és — Penelopehoz!

(Folyt. követe.)

fedeztetése előtt Európa népeinek leggazdagabb kincstára volt. A völgy bejáratát, e valószínű diadalkaput, egy mesterséges nyílás képezi, melyet a mérnökök véstek a porphyrsziklába az itt elvezető út számára. A folyótól északra látszó gulaalaku sziklát Leánykőnek nevezik egy fiatal hercegnőről, kit a tatárok egy római castellumba szorítottak s kinek éjjel sikerülvén a várból kiszöknie, ama meredek szikla tetején talált menhelyet. Ez a fiatal her-

magában: de az ottani lakosok ember-émlékezet óta csupán a vasbányákat művelik. Ennek az iparnak köszönheték ők századokon át föltűnő jöllétöket és legdrágább vagyonukat: a szabadságot. Mint bányászok, fegyverkovácsok és gazdasági szerszámok készítői korán szereztek kiváltságot arra, hogy maguk kormányozhassák önmagukat.

„Mialatt fogatunk csak nehezen és lassan vándorzogott föl azon a meredek uton, mely az

HÁTSZEGVIDÉKI ROMÁN NÉPVISELET.

Erdély bányavidéke.

(Reclus uti jegyzeteiből.)

VI.

Az Aranyos völgy. — Leánykő. — Torockó; története, lakói és aranybányái. — A Székelykő. — Torockó-Szent-György. — Buvo-patak.

Tordát elhagyva Reclus az Aranyos völgyén fölfelé folytatta tovább útját „ama híres bányavidékre“ — írja — „mely Amerika föl-

czegnő föligmeddig tündér lehetett, hogy ellenségeit oly könnyedén elvakithatá s e sziklacsúcsoson úgy el tudott rejtőzni, hogy az üldözők nyomát vesztették.

„Az Aranyos völgyének Tordához legközelebb eső bányacsoportozatát a torockói bányák képezik, melyek a folyótól délre egy oldalvölgyben vannak elrejtve. A mint látszik, e vidék hegységeinek sötét kebele számtalan sok higany-, ón- és ólomfényle-réteget rejt

Aranyos irányát követve, a Székely-kő lábánál kanyarodik fölfelé, egyik utitársam röviden elmondá e bányaközség történetét. A környék bányáit már a X. században kezdte művelni egy magyar telep, hanem a lehető legkezdetlegesebb módon; az első állandó vasöntődéket az Eisenwuzel vidékéről oda került osztrák települők állították föl. Ezek az ügyes bányászok csakhamar összebárátkoztak a vidék lakóival, elfogadták a magyarok nyelvét és szokásait s a

u népszerűbbi részével teljesen összevegyültek. Csupán egyetlen szokás emlékeztet még a régi német befolyásra: nászlakomák alkalmaival nem a házi gazda, hanem a meghívott vendégsereg vásárolja meg a mulatságban elfogyasztandó bort.

„E csunya szokást leszámítva, mely a többi kerületben lakó magyarokat boszúsággal tölti el, Toroczko lakóinak egyéb szokásai előnyös ellentétet képeznek az ország többi lakóinak szokásaival. Náluk a nőket jobban tisztelik s azok több szabadságot élveznek; a közkutatás is általánosabban el van terjedve; majd mindnyájan, férfiak és nők egyaránt, tudnak olvasni, írni, számolni és ismerik hazájuk történetét; a magyar nyelvet itt majdnem irodalmi tisztaságban beszélik s legfőbb erényök a munkaszeretet.”

Reclus hosszasan leírja Toroczko házainak külalakját és belső berendezését, lakóinak józan, kényelmes életmódját, sajátosság öltözékét s nemzedékről nemzedékre szálló pipereczkeit, végre az általános műveltséget és jóllétet, a melyet utazónk természetesen a toroczkok szorgalmának és munka-kezelésének tulajdonít.

A milyen jövedelmező lehetett régente a vasművelés Toroczkon, épen oly gyarló jövedelemforrást képez az mostanában. Utazónk legalább következőleg ír arról: „A város gazdagságának és jólétének előidézésében a régi módi vashányászatnak jelenleg csak igen csekély része van. Volt alkalmunk meglátogatni a környékbeli apró vashámorokat, de azoknál valami gyarlóbbat már képzelné is alig lehetne: körülbelül ilyenformán készíthetik a vasat Afrika belsejének néger kovácsai. E valóban kezdetleges ipartelepek láttára, melyek százdokon keresztül egészen mostanáig fenn tudták tartani magukat a félreeső vidéken, érteni fogjuk, hogy mily óriási a szokás hatalma: a fiú ott és úgy dolgozik, a hol és a hogy apja és nagyapja dolgozott; makacsul ragaszkodik a századok előtt kiképzett sziklához és gyakorlatba vett művelési módhoz, még akkor is, ha jövedelme a lehető leggyarlóbb, s más munkával jobban boldogulna; csupán egy forradalom vagy pedig a legvégső szükség lenne képes kiragadni e hagyományos ósdiás körmei közül.

„Jelenleg a legtöbb hámor fenntartási és művelési költségei jóval túlhaladják a jövedelmet s az elhagyott bányahelyek száma évről évre szaporodik. Csak egy nemzedék életideje alatt kétharmadára szállt le az ércztermelés; 600 tonnáról 200 tonnára esett és előbb-utóbb meg fog szünni végképen, ha csak a művelési módját gyökeresen át nem alakítják s az érczet kevesebb költséggel nem igyekeznek értékesíteni. Toroczko lakói, e tekintetben okosabbak lévén szomszédaiknál, máris azon törik fejüket, hogy a hanyatlásnak indult régi keresetmódot valami célszerűbbel és jövedelmezőbbel cseréljék föl s most már nagybábára gyümölcs-termeléssel foglalkoznak. Mint jeles földművelők is elég jó hírből állanak és gabonájuk legszébb és legsúlyosabb egész Erdélyben. Vajha vidékek befásításával is foglalkoznának s viszszeresednének tájainak azt az üde zöld színezetet, a melytől azokat barbár módra folytatott bányászatok századoknál hosszú során keresztül oly kegyetlenül megfosztá!”

Toroczko mellett kelet felől egy hegy emelkedik, mely az ország történetében jelentékeny szerepet játszott. Ez a hegy a Székelykő. Tetején hajdan várkastély állott, a melyet a XIII-ik században a mongolok huzamosabb időig ostromoltak. A legvégsőbb szükségre jutott védelmezők már épen meg akarták adni magukat, mikor a székelyek, a Kárpátok völgyéből segítségükre sietve, hirtelen megjelentek s az ázsiai tatársordákat megfutamtították. E győzelem óta Székelykő a derek szabaditóké lett s ama kőfalomok, melyek a hegy csúcsát koronázzák, az általuk emelt épületek maradványai. A győzelem napját most is megünnepeli Toroczko lakói, a kik őseik szokását követve föllobogozott magas pónákkal állítanak föl, hasonlóan ama földre tüzőt lándsíkhöz, melyek régente az elesett harcosok sírját jelölték.

A történeti emlékek után a hegynek főleg földtani képződése s annak megfelelő külalakja érdekelte utazónkat s e tekintetben kimerítőleg írja le azt. A hegy tetejéről Toroczko Szt-Györgyön keresztül jött le az utatársaság,

a mely csinos kis falu a róla énevezett hegy-szoros északi bejáratától nem messzire fekszik. Az itt látható két vár hajdan egy oly család birtoka volt, mely Toroczko lakóival szüntelenül hadilábon állott; a várak ma már természetesen romokban hevernek. Az egykor hatalmas feudális székhelyből, mely a dombtetőn emelkedik, ma már csak egy romlatag torony áll még fenn, míg a síkságra épített kéjlak most is az a megszenesedett alakotalan romhalmas, melylyé 1849-ben az oláhok tették. De a kies falu környékét igen érdekes teszik azok a kis barlangok, melyek a Bedellő-hegy oldalában nyílnak.

A mint Reclus az Aranyos völgyén föl nyugot felé haladott, a táj mind szebbé s vadregényesebbé kezdett lenni. Különösen megragadta figyelmét egy átfúrt hegy, a melyen a Buvó-patak buvík keresztül. Reclus, ki utazásában főleg a földtani szempontokat vette figyelembe, szívesen fölmászott volna néhány különösebb képződésű mészt, trachyt- és bazalt-sziklára, de a sziklák oly meredek, a nyári napok pedig oly meleg voltak, hogy minden kedve elmúlt az ilyen tudományos expedícióktól. Ez okból az utatársaság közös akaratával elhatározta, hogy inkább kocsiiban fognak Offenbányára menni az Aranyos völgyében tova kigyózó nagy országúton, mintsem a Buvó-patak sziklavölgyében botorkálva árkonbokron és bizonytalan hegyi ösvényeken át igyekezzenek a hátralevő utat megtenni.

VII.

Offenbánya. — Az aranybányák. — Lupsa és a kholera. — A pápa korcsmája. — A vespertári aranymosások és bányák. — Csetátye. — A Detunáta.

„Offenbánya, az aranyváros” — írja Reclus — „nevetőbb, kellemesebb völgyben fekszik, mint Toroczko, a vasművelés. A folyó felé apró hegyi patakokká rohanak le a völgy két oldalán zuhatagokban és vízesésekben; a gyorsan tovaillanó víz szélét nagy nyár- és fűzfák szegélyezik; a házak és kunyhók rendetlenül szétszórtva fekszenek a síkságon és hegyoldalon. A környező hegyek csúcsai felé itt-ott még valóságos őserdők maradványai is láthatók, a mi pedig valóban ritka csoda Erdély e vidékén, villámcsapás utáni őreg fűfűkkel, vénségtől korhadó bükk- és fenyőfával, sokféle fajú törzseivel, melyeknek lombzata bizarr vegyüléket képez.

„Az utazók igen jól teszik, ha megállapodnak Offenbányán, hogy szebbnél szebb völgyeit és trachyt hegyeit meglátogassák; de a mi az aranybányákat illeti, melyek a várost a közepkorban oly híressé tették: azok ma már csak a mult emlékei közé tartoznak. Elmúltak azok a szép idők, mikor a munkafőügyelők, miként a hagyomány regéli, aranytányérokra lépdelve jártak a templomba. Egy ide való ember a bányák mostani állapotáról a leg tisztább fogalmat mostanánkunk, midőn gúnyosan mondá, hogy a környék összes bányászata nyolcz egyent, t. i. négy bányászt és négy fölesketett ellenőrt foglalkoztat.

Reclus Offenbányáról tovább utazva, nem győzi eléggé magasztalni a szebbnél szebb tájrészeket, a melyeknél szebbeket régóta nem látott. „Minden idyllinek látszott itt, a vidék is, a lakosok is; sőt még a temetők is ünneppies arezot öltöttek magukra, mert a templomok körül nagy számmal föllállított rudak tetején fehér lobogócskák lengedeztek. Egyik utatársaság megmagyarázta ezt ünnepi zászlók jelenlétét s akkor aztán mindjárt nem oly vidáman tűnt föl előttem a vidék. Valahányszor fiatal ember hal meg, sirján kis lobogóval ellátott magas rudat állítanak föl, hogy a zászló lengedezésével mintegy jelképezzék azt a vidámbab, szebb hazát, melybe a halott elköltözött, s a hol — más alakban ugyan — de mégis folytatja életét. Így akarja ezt a régi dák szokás, melyet vallásos kegyelettel napjainkig megőriztek. A többi halottakat nem tisztelik annyira: csupán egyszerű fa keresztelék jelölik meg sírjaikat! De mily nagy volt az új keresztelék lobogó fehér zászlók száma! A sírok utának látszottak. Az egy Lupsa, hol megállapodtunk, néhány hét alatt összes lakosságának több mint ötödrészt veszíté el a kholerában.

„S mégis úgy látszik, hogy az oláh parasz- tok, kiket a borzasztó csapás oly nagy dühvel üldözött, édeskeveset törődnek az egészszsel.

A legnagyobb hidegvérrel beszéltek róla, nyugodt hangon számlálták elő barátaik és rokon- naik csoportját, kiket a halál elragadtott közü- lök. Az élet egy sem valami nagy élvezet rájuk nézve s a haláltól nem igen szoktak irtózni. Hanem az ellenkezőre is hallottam példákat idézni. Egy faluban Kolozsvár környékén egy fiatal leány azt álmolta, hogy nem rég elhalt nővére átölelte nyakát, hogy őt magával vigye. A gyerek, álmából fölrettenve, anyjához futott, ki annyira megijedt, hogy tanácsért a szomszédban lakó java saszonyhoz ment. Ez azonnal kisütötte, hogy az elhalt leány vampyr; anya, leánya és barátja tehát azonnal siettek a temetőbe, kiásták a halottat és szívet hegyes karóval keresztül szurván, arcczal lefelé fektették a leányt s újra betem- tették.

„Biztura faluba érkezve, hol az éjet tölteni szándékoztunk, alkalmunk volt meggyőződni, hogy a lakosok mi mindent el nem követnek arra, hogy a kholerának minél több dolga legyen. A koresma ivó-terme tömve volt ivókkal, dalolókkal és tánczókkal. A láрма iszonyu volt s a levegő kiállhatatlan; de reméljük, hogy egy tiszta szobácskát mégis kaphatunk s a pokoli zaj is majd csak megszűnik éjjelleg. Híu remény! A koresma egy pópáé volt, ki maga visszavonult a legbelső szobába szent képei közé.

„De hát mondjátok meg neki, hogy éhesek és fáradtak vagyunk!”

„Lehetetlen. Ha imádkozik, nem szabad háborgatni; ha pedig alszik, nem akarjuk fel- költetni.”

„Csakhogy ebben az ördögi lármában sem imádkozni, sem aludni nem lehet! Mondjátok neki, hogy idegenek akarunk beszélni vele. Ha már pap, ismernie kell a vendégszeretet köte- lességét.”

Embercink kéréseiket nem fogadták be. Éjnek idején tovább kellett utaznunk s csak igen későn érkezhetünk meg Topánfalvára, hol egy magyar vendéglős szívesen fogadott ben- nünket.

Alig néhány kilométernyire Topánfalvától kezdődik az aranymosások vidéke. Az Abrud folyó partján apró kunyhók láthatók s a folyó vizétől hajtott zuzó gerendák ugyancsak törede- lik a hullamok által oda hordott aranytermő köveket. Különben az erdélyi aranymosók híreből sem ismerik azokat az ügyes készüléke- ket, a melyeket Kalifornia aranybányászai használnak. Most is az a régi és kezdetleges művelési mód van itt használatban, melyet valamikor a dákok találtak föl. Reclus igen érdekesen írja le az aranymosás valóban egyszerű műtétét, de utazónk leírását fölösleges- nek tartjuk itt hosszasan ismertetni, mert olvasóink nagy része hihetőleg úgy is eléggé ismeri azt. Egy zuzó malom tulajdonosa meg- mutatta Reclusnak az egész mesterséget; noha eleinte vonakodott, mintha félt volna, hogy elta- nulják nagyszerű találmányát. Az öreg oláh azt mondotta utasainknak, hogy ez a foglalkozás neki havonként 10—40 forintot jövedelmez, a szerint, a hogy a jó szerencse hozzá magával; egyszer az is megtörtént, hogy egy hét alatt 12 forintot keresett, hanem általában véve a havi kereset még a 20 forintot is alig haladja meg.

A magyar kormány nagyszerű bányatelepe a lehető legalkalmasabb helyen fekszik az Ab- rud és Veres-patak völgyeinek egyesülésénél, mely utóbbi folyócskát utazónk Erdélyi Pak- tolusának nevez. Az itteni bányaberendezés nagyon előnyös ellentétet képez Offenbánya romlatag bánya-épületeivel. A felszerelés teljes és a modern tudomány legújabb vívmányainak tekintetbe vételével készült. S hogy mindamel- lett is e jól berendezett üzlet mily keveset jöve- delmez, a magyar pénzügyminiszter üres pénz- tára leginkább megmondhatná. A hogy azon a vidéken szelére beszélük, a hogy 2000 tonna ércz, melyet a veres-pataki nagy bányatelepe földol- goz, alig állít elő annyi aranyat az állam szá- mára, mint a szegény oláh bányászok arany- mosó teknői.

Közvetlenül a bányatelepek közelében követ- kezik a szegényes kunyhók ama beláthatatlan hosszú sora, mely az oláh lakosok által Oppid u de Rossia-nak nevezett Veres-Patak városát képezi. Az alsó városrészt apró zuzókból áll, melyek a kis patak mentén s a mesterséges apró csatornák hosszában festőcsoportokat képeznek. Az egész völgyben a legnagyobb élénkség urál-

codik. De mikor Reclus ott járt, borzasztó szá- rászág volt és a Veres-patakban alig volt annyi víz, hogy egy-két zuzó malmot kellő mozgásba hozhasson.

Az évenként itt nyert arany mennyiségét 450 kilogramm tiszta ércze vagyis több mint másfél millió frank értékre (900,000 frta) teszik; de a kedvezőbb években, mikor a bányá- szok új, gazdag erekre bukkannak, a nyert jöve- delem a 10 millió frank (6 millió forintot) is meghaladja. Nem ártana kiszámítani azt a mennyiséget sem, a melyet a munkásoknak még a legszemesebb fölügyezés mellett is gyakran sikerül előcsinálni. Mikor a bányász legények déli ebédüket magukhoz veszik, könnyen oda csuszathatják kenyérükbea fölfedezett nagyobb aranycsatákat s éber Arguszaiknak orra előtt nyelik le azokat; a többi aztán az ő dolguk.

Reclus gondosan megvizsgálta minden bányát Veres-patakban s úgy találta, hogy azok még most is előkelő helyet foglalhatnak el Európa összes aranybányái közt, az uralkiat természetesen ide nem érve. Az egyik bánya- üregnek, a híres Katrinóczának, rendszer- telen kup alakja van s 126 méter magas és több mint 38 méter széles. A vezető oly félfő tisztelettel vitte őket be, mintha templomba léptek volna, s még beszéde is halk volt, a hogy ily szent helyhez illik. Hogyne, mikor e nyil- lóból annyi arany kikerült már, hogy akár egy kis világot lehetne rajta vásárolni!

Itt vannak közel a régi római bányák is, melyeknek kivágott üregei, falai és oszlopai távolról palotaromokhoz hasonlítanak, s ezért az oláhok a nagyobbik bányát Csetátye Mare-nak (Nagy-Város), a kisebbiket Csetá- tye Mika-nak (Kis-Város) nevezik. És ezek valóban gyönyörű emlékei a régi Róma nagy- ságának. Bámulatosan merész munkálkodás nyomai láthatók itt mindenütt; roppant szin- körök, toronyalakú kifaragott sziklák, egymás föltt kiastott széles folyosók, fülkék s egész földalatti oszarnokok és utcáik foglalják el itt a helyet s minden oly hatalmas, oly gigantikus, hogy a mostani bányaművek a régiekhez hasonlítva kisszerű vakond-turásoknak tűnnek föl. Látszik, hogy e munkát nem egyik naptól a másikig tengődve folytatták, hanem oly hatal- mas nép vállalkozott rá, mely a jövőt biztos- nan tekinté a maga számára. S különben is a bányákat szegény rabslózákkal műveltették, kiknek éllete igen elcsúszott akkortájtban. Ha ezeken kidőltek a munkából, jött helyükre újabb ezer; volt a rómaiaknak elég.

A Detunáta ritka nevezetességű bazalt- szikláját, hogyne látogatta volna meg utazónk, kit a geologiai különösségek annyira érdekelték. „Már messziről szemünkbe ötlött,” írja Reclus — „a világhírű Detunáta-szikla, de minthogy eddig csak lejtős oldalát láthattuk, egyszerű, jelentéktelen dombnak tűnt föl előt- tünk. De mikor egy erdőből kikerült, hirtelen a bazalt oszlopok lábainál állunk, a meglepetés fölkiáltását nem tudtuk visszafojtani. A szikla, mely körülbelül 100 méter magas, felső részén kisse előre hajlik s valamennyi egyes bazalt- oszlop előre görbül; az egész tömeg úgy tűnik föl, mint valamely óriási hullám, a melynek hirtelen abban a pillanatban kellett állva ma- radni, a mikor össze akart omlani. A szikla- oldalról számtalan sok egyenes szögben ketté tört bazaltoszlop hullt alá a fenőfák közé. Valószínű, hogy az egész hegy a Detunáta (Villámsujtót) nevet azoktól az összetörtelt bazaltoszlopoktól nyerte, a melyeket, a mint látszik, csakugyan a villám döntött le a töb- biek közül. Az ott lakók e sajátosság képző- desű bazalt-sziklát egy óriási hegedűhöz is hasonlóknak képzik s ezért sokan „Fekete köhegedűnek” nevezik azt.”

Reclus ezután Déván és Vajda-Hunyadon át a regényes Hátság-vidékére utazott s utle- irásának közlését megelőzően, a mellékelt két rajz tárgyát mi is arról a vidékről vittük. Egyik egy régi római mauzoleumot (sir- bolt) mutat, melyet a rómaiak Longinusnak építettek. Az épület északnyugoti oszlopán egy római fölirat olvasható, mely a fenebbi állítás- nak ad igazat. E díszes épület ma oláh tem- plomná van átalakítva, mely „demsusi tem- plom” név alatt igen ismeretes a hazai, sőt a külföldi régészek előtt is. A templom, mely gyümölcsös kert és temető közt egy dombon

emelkedik, hazánk egyik legrégebbi és legbizar- rabb épülete, bár mostani terjedelme oly kicsiny, hogy alig telt ki belőle a szerény falusi oláh templom. Egy része rom, körülte régi és újabb- kori kopott föliratú sírkövek s tördelt oszlopok és oroszlanok hevernek. Az épület középből a templom nagyszághoz képest óriási torony emelkedik s a tornyot és templomot nem zsin- dely vagy cserép, hanem faragatlan kőtáblákból készült boltív fedi. A torony a templom zömé- nél újabb építészetű s hihetőleg a keresztényesség első századaiból való.

Másik rajzunk az Erdély nyugoti bánya- hegységei közt élő oláh nép viseletét tünteti föl. Reclus „Riu de Mora” faluban (a magyarok Malomvizeben) leste el az ottani oláhok élet- módját, szokásait, s ott látta őket először ünnepi öltözetökben. „E napon ünnep volt a faluban. Vidám gyermekiek futkóztak a réten, mások még a fűzfák árnyékában a patak mellett ját- szodoztak. A nők teljes ünnepi díszben épen akkor jöttek ki a templomból s különböző csodál- kozással kandikáltak reánk, boldogok lévén maguk is, hogy láttuk őket, mert öltözetük csinoságát nagyon emelték arcuk kellemes vonásai. Erdély eme részeinek oláh női sokkal több izléssel és ügyesebben öltözökdnek, mint más vidékeken lakó testvéreik. A kéikkel és vörössel himzett katrinócz, melyet derekuk- nál megkötnek, hosszú rojtban végződve libeg szoknyáik körül.” A férfiak öltözete szintén igen csinos és Reclus csak azt sajnálja, hogy ez a szép viselet arra van itélve, miszerint azt előbb-utóbb a német parasztlak idomtalan, köznapias viselete szorítsa ki helyéből.

(Vége követke.)

Utazás a tenger alatt.

— Második rész. —

V. Fejezet. — Negyvennyolcz óra a Földközi-tengerben.

A Földközi-tenger, a tengerek e legkékek- bibe, a hóberek „nagy tenger”-e, a görögök „tenger”-e, a rómaiak „mare nostrum”-a (a mi tengerünk) narancs és füge-berkektől, kaktu- szoktól, tengeri fenyőktől koszorúzza, körül- lengve a myrtus-illattól, durva sziklatömbök falai közé zárva, tiszta és átlátszó léggel teli, de a föld belsejéből kitörő tüzek által fylvást nyugtalanítva: valódi esatár, melyen Neptun és Plutó még most is küzdenek a világuralom fölött.

De bármily érdekes is a tenger: utasaink alig vethettek futó pillantásnál többet rá. Nemo kapitány nem is mutatta magát előttök, ki sem pillantott zárt rejtekéből, látni sem akarta e körülfekvő partokat s szigeteket, melyek minden pontja annyira fájdalmas emlé- kek — s tán keserű bánáttal — töltötte el lelkét. Csak sietett innen minél előbb szabá- dálni. S parancsára a Nautilus oly eszeveszett gyorsasággal haladt, mint a rohanó gőzkocsi, melynek ablakából a távoli vidékek körben for- gását látjuk, de a közvetlen közelben levők alig észrevehetőleg rohannak el szemünk elől. Hatszáz mértföld hosszú vonalat futott meg a Nautilus tenger alatt — kétszer huszonegy óra alatt. Február 16-kán reggel indultak el Görögország partjaitól s 18-án napfelkeltkor haladtak át a gibraltári szoroson.

E két nap tehát alig volt egyéb a szemlé- lőknek, mint gyorsan forgó köpek föl- és eltűnő panoráma-látványa. S szüntelenül a víz színe alatt tartózkodván, (hogy is merték volna mu- tatni magukat ez annyira járt tengeren?) maga e látvány is csak a vizek belsejére s lakóira szor- rított. Az óráknt 40—50 kilométernyi örült gyorsaság mellett természetes a kanadai kísérletéről szó sem lehetett (mert ki vetné le magát egy teljes sebességgel rohanó vasuti mozdonyról), de Aronax tanár s az ő tudós szolgálja Conseil barátunk egész lélekkel merül- tek el a halak s egyéb vízi állatok szemléle- tébe. Naphosszant a vaslemezeitől megszabadí- tott hűvöfalnál ültek s bámultak ki a tengerbe.

Ott uszott, nyüzsgött, rajzolta a megszá- mlálhatatlan halak sűrű csoportja, majd körül rajongva a sebesen elvillanó hajót, versenye- cséltva annak gyors futásától, elmaradozva tölbe, meg-megvakítva erős villanyfénytől, meg-megütödvé kemény víz oldalában. Itt ficzánkolt egynehány, fölül hosszú orsóhal, s minden tengerben honos s minden égalj alatt magát jól találó eleven faj; míg az oxyrin-

gák, a rájak egyik faja, öt láb hosszú, fehér hasu, pettyes szürke hátú halak, melyek úgy usztak a vizen mint egy darab fa, mit csak a víz sodra hajt, maga nem segít magán. A tiz- tizenkét láb hosszú barnahátú czápa sem hiányzott, melytől a buvárok különösen félnek, mert hamar bekajja egyik-másik tagját; ha más prédára nem akadnak, egymást támadják meg s falják föl. A tengeri róka nevű halak (nevével hegyes és élesszáglásu orrától vette,) mint halvány kékes árnyak suhantak el a hajó mellett. A spár- vagy durda-fajok, négy-öt láb hosszúsággal, ezüst s azur-szineken ragyogó pikkelyeikkel, gyorsan föl-fölvillanó szép látványt nyújtottak; a régiek Vénusnak szentelt halnak tartották. Kisebb rokonai, a csinos aranyhalak, melyek egyaránt cser- tük az édes és a sós vizet s a tenger óriási medencéjétől kezdve, a kert kis halastóg, sőt a szobabeli üveg gömbig mindenütt jól érzik magukat. Majd félszáz tokok, kilencz- tiz méternyi hosszúak, csaposták hatalmas sar- kukkal az üveg ablakot, mintha bánáttal őket, hogy onnan nézik s ezzel mintegy korlátozzák szabadságukat. Hasonlítanak természet és akkra az emberevő czápához, de nincs oly rettenetes erejük; minden tengerben meglaknak; az óceán vagy a földközi, mindegy nekik; sőt tavasz- félen, ha az ivás idejét érzik, fölmennek a nagy folyókba, Volgába, Dunába, Elbébe, Oderába, Rajnába, Loire-ba, Póba s ott apróbb vízi halakkal élnek, míg lerakják ikuáikat. Bár a porczogósak közé tartoznak, hiszik rendkívül izletes, s azért nagyon is kapósak; a Lucullus lakomáitól kezdve minden asztalnak díszére szolgálhatnak.

De annyi halfaj közt talán egy sem volt, melyet utasaink kényelmesebben szemügyre ve- hettek s tökéletesebben megvizsgálhattak volna, mint a kékes fekete hátú, ezüstös hasu, s há- tuszonyakkal aranyfényben csillogó makár- féle tintahalak, melyek rendkívül gyors és kitartó úszók lévén, a hajókat szeretik kisérni s fél nap is elkísérik, ha egynek nyomába akad- hattak. Még a Nautilus óriási sebességével is versenyeztek több óra hosszat s egy követéssel mint egykor a Lapeyrouse hajóját. Valóban a gyors uszára vannak, teremtorok; vékony fejk, gyöngön szélesbűlő, orsó-móda alkotott hosszú- kús testök, s aránylag erős uszonyaik, azt lehet mondani: minta-hallá teszi. Háromszöget alkotó csoportban usznak, mint a költöző darvak ösz- szel, s a sort soha sem rojtják meg egyetlen sebességgel, a miért a régiek azt mondták rólok, hogy érik a mértant és a stratégiát. S még sem kerülhetik el a Földközi-tenger parti halászai- nak, különösen a provençe-iaknak hálóját és cselvetéseit.

De ki győzné mind elsorolni, avagy csak névszerint is a Földközi-tenger valamennyi halát, melyeket e két nap alatt Aronax föl- ismert és Conseil determinált? Az ormós- és a pörttyes angolnát, a tenger e sikámos kigyóit; a gadócz különböző fajait, az érdekes csikós gadóczot, mely úgy uszkal a vizen, mint valami álga s szinte vétebe hozza még a természetűdöst is, állat- vagy csak gyalom- volta felől; a csinos fecské-halat, melynek egyik fajtát a régiek lantos halnak neveztek, mert hosszú orrán két háromszögű lapos csont- ban a Homér-korabeli lant alakját vélték föl- ismerni; míg a másik, ollós farkával s gyors és egyetlen uszával igazán megfelel a fecské- névnek.

S pedig mennyi, száz meg száz fajt nem is láttak még! Rohamos utjokban nem is jöhett minden elejükbe, sokat, a mi talán jót is, elfu- tott figyelmök.

De mondani sem kell, hogy bár a túlnyomó többséget a halak tették, volt köztök elég alsóbb- rendű, a puhányok, gyűrűsök, tengeri pókok és rákok fajaiból is, le a legalsóbbakig, melyek már a növényállatokkal, a zoophy- tekkel érintkeznek; s ellenben a tengeri emlé- sők rende sem hiányzott egészen. Ott volt az Adriai-tenger nyílata táján két vagy három nagyfejű busa-szököt, a fizéter-fajból, hátukon hatalmas úszonyokkal, néhány del fin a gömbfejűek fajaiból, a Földközi-tenger saját- jai; fejk előrése világos csikokkal van tar- kázva; egy csapat fehérhasu s fekete hátú foka, az ugynevezett „barátok” fajaiból, mert csakugyan olyanok, mint valami három méter- nyi dominikánusok.

Conseil iszonkint egy hat láb hosszú teknős békát is pillantott meg, melynek hátán, hosszában három éles ormó vonult végig; Aronax tanár nem látta, de mikor szolgálja leírta neki, a nagyon ritka lank-teknőczre vélt ismerni benne.

Ily szemlélődések s vizsgálódások közt haladtak, a már említett rendkívüli gyorsasággal. Csak egyszer, az első nap este felé lassult meg sebességök; megmondjuk miért. Epen Sicilia s a tunisi partok közt jártak. E szoros helyena a Jó-fok s a Messinai szoros közt, a tengerfenék csaknem hirteleni meredekséggel emelkedik; mintha fal vagy töltés volna emelve, oly magasan, hogy fölötté csak 8—9 ölnyi víz van, míg közvetlenül mellette mind a két oldalon épen tiszteres mélysége van a viznek. A Nautilusnak tehát nagyon kellett vigyázni, nehogy a tengeraltati szikla gerincze bele ütközzék s roppant sebességével összezúzta magát rajta.

Mintha csak egy földszoros kötné össze Afrikát Európával, — hasonló a két Amerika közti panamához —, mely a viznek aránylag csekély albbzállásával száraz maradna. Tegyük hozzá, hogy hasonló, vízszin alatti, emelkedés van Gibraltár és Ceuta között is, mely a geologia korszakban csakugyan száraz volt s a Földközi-tengert egészen bezárta, mielőtt az Atlanti-océán áttörte volna itt a gátat.

Az előbb említett tengeraltati gáton áthaladtukban, a csekélyebb mélységű vízben is folytatták szemléleteiket utasaink. A véletlen, vagy a tenger természete hozta-e magával, hogy most vizsgálódásaikat legnagyobb mértékben a puhányok vették igénybe; s Conseil, a maga pedáns osztályozásával, az állatok e seregének csaknem valamennyi rendéhez és osztályához talált képviselőket.

A 16. és 17-dike közti éjjel, a sziklagerinczen áthaladva, a Földközi-tengernek mintegy második medencéjébe ért a Nautilus, s ismét a mélységekbe szállt alá, melyek itt átlag 3000 méternyire tehetők. A tenger mélye itt, természeti csodák helyett, sokkal meghatóbb látvánnyal lepte meg utasainkat. Az algiri partoktól kezdve egész a Provence partjág, tómerdek tört hajó romjai lepték el a tenger fenekét. A Földközi-tenger e része olyan, mint egy nagy tó, de ugyancsak szeszélyes s viharos egy től Hullámainak arapálya szünetlenül változik; ma kedvező s szeliden csokolgatja partjait, holnap fölför s eget-földet ostromol fölörbácsol hullámai ostromával. E mély vízretek közt átsuhanokban mennyi gazdátlan jószágot: tört hajók gerinceit, szilánka hasadt árbócokat, ágyukat és horgonyokat, kincses hajók szétszórta szállítmányait látták szanaszét heverve vagy egymásra halmozva!

S minél inkább közeledtek Gibraltárhoz: annál sűrűbbek voltak a tengeri szerencsétlenségekről beszélő romok a mélységekben. Volt hajó, mely — nem tudni miért: összeütözés, vagy sziklán kapott sérülés következtében-e? — úgy szolván függőlegesen süllyedt el, árbóczostól, vitorlástól, mindenestől, magával sodorva az örvénybe nemcsak egész szállítmányát, hanem összes népét s utasait is. Mennyi rémes titokról beszélhettek volna-e hajóromok! Nem volt-e köztök az Atlas is, mely 20 éve, nyomtalanul elveszett s többé hírét sem lehetett hallani soha?

Vége 18-dikán hajnalban a gibraltari szoros közelébe érkeztek. E szorosnál kettes áramlata van a tengerek; egyik fenn, a víz-szinnél, a mint a magas vizállás Atlanti-océánból folyó víz rohanok alá a viznek a Földközi-tengerbe, s így az ebből amabba való kijutást oly végtelenül nehézzé teszik. De ha ennek egy ellenkező áramlat, a mélységekben, nem felelne meg, miután a Földközi-tenger az így bele rohanó vízmennyiségnek s a folyamait által is nyert víztöbbletet megfelelő kigőzöléssel nem bírt, azóta már rég magasabb vizállással kellene bírnia s partjait is túl kellett volna lépnie: régóta következtették már, hogy a mélyebb vízretekben

viszont a Földközi-tengerből az Atlanti-océánba kell visszazömlölni a viznek. E következtetés teljesen megfelel a valóságnak.

S a mélyen lenn járó Nautilus ez alsó áramlatot használta föl, hogy az Atlanti-océánba kijusson. Itt, közel a fenékhez rohant ki a gibraltári szoroson, s utasaink egy percze megpillanthatták az elsüllyedt Herkules-templom fölső romjait, a mint mellettök elshantak.

Az Atlanti-tengeren voltak!
(Folyt. kövök.)

Egyveleg.

— Hugo Viktor Petrarkáról. Vaucluse-megyé főtanácsnoka: Saint-Martin meghívta Hugo Vikort is az avignoni Petrarka-ünnepélyre, ő azonban nem vehetvén részt abban, következő levelet intézett Saint-Martinhoz: „Páris, 1874. júl. 18. Igen tisztelt polgártárs! A nemes meghívás, melyet ön hozzám intézni szives volt, mélyen meghatótt Fájdalom! nem tehetek annak eleget, mert nem hagyhatom el unokámat, ki csak most kezd lábadozni betegségéből. A megemlékezés, melyben ama derék déli demokrácia engem részesít, mely mintegy

a pápák és a nép városra, egy darab föld a mult és jövő fővárosai között. Vauclusei férfiak, mi mindnyájan méltón képviselve érezzük magunkat két nemzetnek e nemzeti ünnepején. Így alakul a szárazföld felsőge feoderatív köztársasága. E pompás népvégvélés az európai egyesült államok kezdete. Petrarka korának világságága, mely a szeretetből származik, — nagyon szép. Szeretett egy nőt és bámulatba ejtő a világot. Petrarka a költészet Platónja; bírja azt, a mit a szív subilitásának lehet nevezni s egyszersmind a lélek mélységét is; szerelmes gondolkodó; költő, bölcsész. Szóval Petrarka sugárzó szellem. Petrarka, a mi ritkán szokott történni, szerencsés költő volt. Korában már megértették volt őt; oly előny, mivel sem Homér, sem Aeschylus, sem Shakespeare nem dícsékedhetett. Nem rágalmazták, se le nem nézték, se meg nem követték. Petrarkának része volt minden dícsőítésben: a pápák tisztelete, a népek lelkesedése, virágözön utjain, homlokán arany babér, mint a eszáróknak. Mondjuk ki az igazat, nem ismerte a szerencsétlenséget. Ön elébe teszem az ő bíboros köpenyének a bolvorgó Alghieri Dante vándorbotját. Petrarkától távol állt ama bizonytalan tragikum, mely a költők nagyságát egy fekete eszes-csal megkoronázza s mindig a lángész tetőpontját jelezte. Nem ismerte a gáncot, bánatot, szégyent és az üldözést. Dante fölülmúlja Petrarkát dícsőségben és a száműzetés fölülmúlja a győzelmet.“

— Két óriási hid. St.-Louisban e hó 4-én adták át a közforgalomnak a világ egyik legnagyobb szerű hidját, mely e városnál a Mississippi két partját összeköti. 1869. május havában kezdték meg e hid építését. A mű az ivartós hidak egyik remeke, három ívszlopon nyugszik, melyek egymástól 515, illetőleg 497 lábnyi távolságra állanak s négy-negy kalapált acélléveknél szolgálnak támpontul. A hid 50 láb széles, s két emeletes; alsó emeletén van a sínut, a felsőn a közönséges szekérut s kétfelől gyalog ösvények. Az ívek legalacsonyabb része a legmagasabb vizállás fölött 50 lábnyira emelkedik. Hat millió dollárba került s a hidhoz tervezett alagut költségeivel együtt 10 — 11 millió dollárra fog rugni az összes építési költség. A monumentális mű elkészültének örömmünepét igen „fényesen“ ülték meg St.-Louisban, miről elég tanúságot tehet az, hogy nem kevesebb, mint 65 ezer font pyrotechnikus anyagot puffogtattak el a hid tiszteletére. — Az óriási New-York-Brooklyni lánchidat az East-River fölött, melynek építése egy időben megszakadt az építész (Roebing) halála miatt, ismét tovább építik. Az egyik torony szerű hidoszlop már egészen kész s a másik is közel befejezéséhez. Följárója a legmagasabb házak fölött vezet a hidpályára.

— Hogy lehet nagy vagyont szerezni? Egy uri ember 4000 frt évi jövedelmet vallott be az adóhivatalnál. Egy mindenbe avatkozó szomszédja meg volt lepette a pénz sokaságától s midőn jómódú szomszédjával találkozott, azt mondta: „Szomszéd, azt hallom, hogy 4000 frt jövedelme volt.“ — „Igen uram“, válaszolá a másik. — „Hogy tudott annyi pénzt szerezni?“ — „Könnyen, uram, 2000 frt tiszta jövedelmet azzal szereztem, hogy mindig csak a magam dolgát igazítottam; a másik 2000 frtot pedig azért, hogy a mások dolgába soha sem elegyedtem.“

— A patkányok Párisban a háború óta ismét igen fölszaporodtak. E város, melynek 2360 utcája, 113 fasora, 229 temploma, 22 nagy színháza, 31 magasabb tanintézete, 38 kórháza, 8 pályaudvara, 6 kikötője, 58 kapuja és 27 hidja van, patkányoknak is rendkívül bővíben van. Ezenként a központi csarnokokban 30,000, a vásárcsarnokokban 190,000, a vágóhidakon 120,000, a mézárásoknál 40,000, a fűszerárásoknál 30,000, az egyes háztartásokban 900,000, a timáróknaál 100,000, a csatornáknál 110,000, patkányméreg által 200,000 patkányt pusztítanak el, 100,000 darab amegy pusztul. Ez összesen közel két millió patkány, három millió életben marad; a „Correspondance Havas“ ez adata szerint, összesen öt millió patkány van tehát Párisban. Ebből a tömegből, egy-egy sorba tized állítva, oly kolonnet állíthatnák föl, mely megzakítás nélkül elér Páristól Berlinig.

Budapest jótékony intézetei.

XVIII. Az országos nőiparegyelet.

A nőemancipáció kérdése, mint igen sokszor történik, túlzólag fölfogva s fejtegetve, általában neveltség tárgya, s bő anyagot szolgáltat jelenben humorisztikus lapjainknak. De e kérdés, észszerű határok közé szorítva, igen komoly és fontos, s a társadalom megoldásra váró problémáinak egyik legjelentékenyebbje, mely hivatva van arra, hogy — szerencsésen megoldva — a jövő társadalom képét lényegesen megváltoztassa.

Nem tekintem a patriarchalis viszonyokat. Ha még megvannak is nálunk itt-ott a vidéken: nemsokára elsepri őket a vasutak kora; helyökbe majd más életviszonyok lépnek, melyek között a megélhetés az előbbinél több küzelemmel, bajjal, fáradsággal jár. S hogy állunk jelenleg e bekövetkező nagy városainkban már be is következett küzelemmel szemben? Ugy, hogy az élet terheinek legnagyobb része a férfiakra vár, s a nőnem leginkább csak a fogyasztó osztályt képezi. Nem mondom, hogy a családokban a háztartás s a gyermekek nevelése által a nők is nem viselnek elég sok terhet; de végre is ez nem termelő foglalkozás. A jövő a nőktől sokkal többet vár vagyonszerzés tekintetében is, mint a menyit eddig tettek.

Különös, hogy a társadalom alsóbb s miveletlenebb osztályaiban a munka fölöztsága a férfi- és nőnem között sokkal észszerűbben van keresztül vive, mint a felsőbb rétegekben. A napszámosnak felesége is napszámba jár, s gyermekeik közül nemcsak a fiúk, hanem a leányok is terhes munkát végeznek a család föntartásáért; a kiskereskedőnek felesége is részt vesz az üzletben, s a földmiveseknél, míg a férfi szánt, vet, addig a nő kimegy a piacra, s árulja az évi terményeket. Ha egy fokkal fölebb megyünk, nem találjuk ezt a viszonyt. A hivatalnok-, kisbirtokos- és jobb módú iparos osztálynál a férfi keresi a család föntartására szükséges vagyont, s a nő — úgy mondják — gondol a háztartásra s a gyermekek nevelésére. De ha a szinfalak mögé tekintünk, igen sok esetben úgy találjuk, hogy a háztartást a drágán fizetett szakácsné viszi, s a gyermek-szobára csak a dada ügyel föl; mialatt a háziasszony öltözékét díszíti, dívatlapokat és regényeket olvas, zongora mellett ül, vagy látogatásokat tesz és fogad. S épen így szempontból nevelik a gyermekeket is. A fiugyermeket 20—22 éves koráig iskoláztatják, vagy kereskedésbe, mesterségre adják, hogy legyen kenyérpályája, melyen megélhessen, a leánykának nem sok tanulás kell, a nevelésben 2—3 év alatt megtanul csinosan öltözködni, ügyesen hajlongani, egy kis táncz, egy kis zongora, egy kis francia és német szó, hozzá minden tudományból valami s az egészből semmi — s be van fejezve a leányok nevelése. Őket nem a realis élet számára nevelik, hanem csak dísznek, csillogásnak; s neveltetésük végcélja az, hogy egy jó férjet kapjanak, ki rólok az életet át gondoskodják. Igaz, hogy az életben poézisre is van szükség; de e mellett könnyen bekövetkezhetik az, a mi a mesebeli tücsökkel történt. Ha az a váru-várt kérés nagyon sok ideig várat

magára: a gondolkozni kezdő leányok, kivált ha a család nagyobb, belátják, hogy mily nagy terheket rólok ők naponként az aránylag csekély jövedelmű családapanyakába; szeretnének ők is valamit tenni, valahol pénzt szerezni, a terhen könnyíteni: de nem képesítették őket nevelés által a munkára, sőt ha tudnának is dolgozni, mit mondana a világ, ez az előítélet telt világ, ha ők pl. a házból kijárnának becsületes pénzszerzési czélból? Ime, ez a mai díszes nőnevelésnek egyik szomorú oldala. Hát az nem szomorú, s gondolkozó, önértetes nőkre nem a legszélső fokig lever-e, hogy a kétes jövőbe tekintve, semmi önálló életcél nem lehet előtök, hogy messiásként kell várnok a kérés, ki jövő életükről gondoskodni fog? S vegyük azt az esetet, hogy a vagyonszerző családapa elhal; mi lesz ekkor a realis életre nem nevelt s férjhez sem ment leányokból? Szeretnének dolgozni, de arra nem tanították őket, s így sok esetben erkölcsi lesültyedés, vagy kétségbejött nyomor lesz osztályrészüök. Vagy vegyük azt, hogy a fiatal férj elhal, s apró nevetlen árvák gondja nehezül a vagyontalan s munkára sem képesített özvegy nő vállaira. E romokból is a kétségbejött nyomor baglyai sivitnak szívrázó hangokon.

Ez itt rajzolt jelenetekkel, — melyek a közel multban ha előfordultak is, korántsem voltak ily gondolkozásba ejtők, — szorosan összefügg a modern korszak egy más tümenénye is, nevezetesen a házasságok csökkenése a vagyontalan közeposztály férfainál. Gazdag nőt nem mindenki kap, s egy csekély jövedelemre támaszkodó hivatalnoknál nagy hősiesség, sokszor talán előrelátás-hiány, sőt lelkiismeretlenség kell egy oly család alkotásához, melynek terhei egyedül a férfi csekély jövedelmére néznek. Míg azonban a férfi mégis inkább nyerhet számításának megfelelő vagyonos nőt: a középosztálybeli szegényebb családoknak bár a mai fölfogás szerint jól nevelt, de munkára nem képesített leányai pártában maradnak, s jövőre még nagyobb számmal kénytelenítettnek abban maradni.

A figyelmes olvasó már bizonyosan előre kitalálta az itt fejtegetett társadalmi bajok orvosságát, hogy t. i. az semmi más, mint a középosztályú nőknek munkára való képesítése. A társadalom alsóbb osztályaiban, miként láttuk, a nők munkátlanúságáról nem lehet panasz; míg a vagyonosabb felsőbb osztályok, legalább a megélhetés szempontjából, nincsenek a munkára szorulva.

Tehát gyökeresen át kell alakítani a középosztálynál a leánynevelés rendszerét. Az életre, s nem salon-bábokká kell a leánykakat nevelni. Föl kell hagyni azzal az előítélettel, hogy midőn a férj, apa, férfitestvér dolgozik s keres: az anyának s leánygyermeknek ezt tenni szügyen. Már nálunk is annyi munkaág van nyitva a nők számára: postáknál, telegrafoknál, elemi és polgári iskolákban már hazánkban is alkalmazást kaphatnak a nők. Azután ott van számukra az iroda, a kereskedés, az iparnak számos ága, melyben a nők sokkal ügyesebbek lehetnek a férfiaknál.

Nincs czélomban s e cikk terjedelme nem is engedi, hogy itt bővebben foglaljuk az országos nőiparegyelet munkájának a múlt év végén, a vele járó foly-

mutatni, hogy az korántsem elodázandó vagy neveléses, sőt igen is fontos kérdés. Kérdés, mely a külföld számos nagy gondolkodóját foglalkoztatja, s melynek már hazánkban is meglehetősen irdalma van. A közlebről érdeklődőket a többek közt Illéssy György: »Nők kérdés és Nőnevelés«, Beniczky Irma: »A nők hivatása«, s Lewald Fanni (németből fordított) »Levelek a nők munkakapcsolásáról« című munkáira utalom.

De az elmélet végtére is csak elmélet marad, s közötté s a kérdés gyakorlati megoldása közt még nagy ür tátong. Hála korunk közjóért buzgólkodó munkásainak, a nőkérdés gyakorlati megoldására is megtörténtek már az első lépések Európa többi országában ép úgy, mint hazánkban. Hazánkban az 1870-ben kezdeményezett országos nőiparegyelet kísérlette meg társadalmi uton a sok sikerre érdemes munkát. Első tervezőjül az egyleti évkönyvek Vezekén yi Horváth Zsigmondné emlitik, ki azonban férjével s családjával Oroszországba távozván, az ügy egy darabig pangásnak indult. Nem sokára egy ritka buzgalmu és tevékenységű nő, Kühnel Ignác fővárosi ügyvéd neje, Magyar Anna (jelenleg is elnök) állt az egylet élére s annak második és valódi megalapítója lón. 1872. febr. 25-én tartott meg a szervezködő közgyűlés, melyen számos tevékeny fővárosi nő s férjü, mint Bőke Gyuláné (alelnök), Simig Istvánné, P. Szathmáry Károlyné, Zierer Józsefné stb., — Molnár Aladár, Várady Gábor (másodelnökök), György Aladár (jegyző), Berecz Antal, P. Szathmáry Károly lettek az egylet vezetésére megnyerve s megválasztva.

A mult évben újra kidolgozott s meg erősített alapszabályok értelmében az egylet célja »szóbeli előadások és saját utján elosztani azon előtéléteket s elhárítani azon akadályokat, melyek a női kereset-képesség kifejtésének útjában állanak, és előmozdítani a nők elméleti továbbképzését; valamint a nőnemek munkaképességét külön ipar- és kereskedelmi szaknitás által kifejteni, úgy hogy a nők magukat önerejükkel tisztességesen föntarthassák.«

E czélhoz képest még 1872. őszén megnyitotta az egylet a Károly-kaszárnya országutra nyíló bérházában munkabazárját, melyben önálló üzlettel nem bíró nők által készített s beklüdtött női kézimunkák a beklüdtő által megszabott díj szerint elárúsítottak; ezenkívül a bolt mellett levő helyiségben egy dolgozó terem is nyitott, melyben több munkát kereső nő varrógépben nyert foglalkozást, hogy ilyen formán a beérkezett megrendeléseknek is gyorsan lehessen megfelelni. A bazár fenntartása: a házber fizetése, a felszerelés, a szükséges személyzet díjazása sok pénzbe került az egyletnek, s a bevétel, — melynek legnagyobb részét az eladott árucikké visszatartott 20%-a tette, — soha sem közelítette meg a kiadásokat. Az egylet vezetőinek buzgóságában nem volt ugyan hiány, mert a bazár igazgatóság tagjai, különösen Kühnelné és Simigné asszonyok naponként meglátogatták s megvizsgálták a bazárt: mindamellett az egyleti működés ezen igen fontos ágának a mult év végén, a vele járó foly-

UTAZÁS A TENGER ALATT: A hajó-romok.

tonos veszteség következtében meg kellett szünnie. Nem tudjuk, vajon a vevő közönség részvétele, vagy a vezetők részéről a helyes út és mód eltalálásának hiánya okozta-e ezt az egyet történetében sajnos eseményt; de annyi bizonyos, hogy az egyetemen mindent el kellene követnie, hogy ezen, a munkakereső szegény nőkre nézve oly áldásos munkabazárt újból fölállítsa, s működését minél nagyobb terjedelművé tegye. A bazár butorzata, s a megmaradt kelmék és kézi munkák jelenleg a nőipariszkola helyiségében vannak elhelyezve; hol az igazgató felügyelete alatt továbbra is fentartott a dolgozó-terem, mely ma is szívesen elvállal bármi nemű fehér varráásra való megrendeléseket.

Miután az egyet a nyilvános munkabazárral felhagyott, rendelkezésre álló minden erejét a nőipariszkola fölállítására fordította, hogy ebben a növendék leányoknak általános művelődést adjon, de különösen, hogy őket egyes iparágakhoz szükséges szakismeretekkel s ügyességgel lássa el, s így jövő megélhetésüket biztosítsa. A nőipariszkola a múlt év december havában nyílt meg az üllői-ut 1. számú házában. A tanfolyam 3 éves, a két első inkább elméleti, a harmadik gyakorlati. A főlévelhez a 4 elemi osztálynak jó sikerrel való végzése szükséges. Benlakás még eddigelé nincs; a 2 forintot tevő havi tandíjat a szegényebb növendéknek elengedik. Tantárgyak: a törvényhozás által a felsőbb népiskolákban is elrendelt, s általános művelésre tartozó tudományokon kívül következők: az iparhoz szükséges rajz, gépész-mintázás, festés; varrás; fehéremű készítés, ruhakészítés; könyv-nyvitel, üzleti fogalmazás, kereskedelmi számtan; német, francia, olasz s angol nyelv; a nemzetgazdaság alapfogalmai; virágkészítés, könyvkötés, lithographia, gyorsírás, váltó-ismeret stb. Az iskola az intézetben benlakó igazgató (jelenleg Hörcher Adél) vezetése alatt áll, s az elméleti tantárgyakat a lefolyt első évben a fővárosi különböző tanintézetekben működő szakferfiak adták elő. Rendes növendék volt az első évben 8, rendkívül 16. Az intézet még kezdő korát élén, eredményeiről nem szólhatunk; de mégis úgy gondoljuk, biztosabb lehetne az eredmény, ha a tanterv nem igyekezne oly sok különböző elméleti tárgyat felölelni. Legalább egyelőre nem látjuk igazoltnak s célirányosnak a roppant sok idegen nyelv, valamint a gymnáziumban is hiányzó nemzetgazdaság, azután a váltó-ismeret (épen nőknek!) fölvetését. A ki sokat markol, keveset fog.

Ez iskola költségvetése már az első évre 7000 forintra ment, melynek fűdözéséhez a miniszterium is 2000 forinttal járult.

Az egyet jövedelmét az évi tagdíjak s alapítványi kamatok (van jelenleg 480 két forintos rendes-, 20 egy forintos pártól-, s 77 ötven forintos alapító tag), ajándékozások, jótékony előadások s bálók bevételei, s az egész országban történt 10 kros gyűjtések eredményei képezik. Bevételük működésének első évében 6000, második évében 10,000 forint körül volt. Jelenleg van az egyetnek készpénzben, befizetett vagy kötelezvények által biztosított alapítványokban, butorokból s az 10,624 forint alapítójának.

Rövid két évi munkálkodása alatt elég sokat tett ez egyet az általa felöltött téren. S ha ehhez hozzá vesszük, hogy utóbbi időkben államunk is fontos lépéseket tett a nő-kérdés megoldására a női-praeprandiák fölállítására s nőeknek postai és telegrafi szolgálatokra való alkalmazása által; ha hozzá vesszük, hogy a később ismeretendő országos nőképző-egylet is némi tekintetben ugyanezen a téren mozog; nem fogjuk magunkat hátramadással vádolhatni a női emancipáció egyedüli helyes útjának, a nők munkára való képesítésének megindításában.

Komáromy Lajos.

A „Jellem“-ből.

(Második közlemény)

III.

(Munkásság és derült kedély.)

A széles tudomány férfiak többnyire munkások, türelmesek s derült kedélyűek. Ilyen volt Galilei, Descartes, Newton és Laplace. Nevezetes példa e tekintetben Euler, a híres természetbúvár. Élete későbbi éveiben egészen megvakult; de azért csak oly örömmel irrogott, mint azelőtt a látása hiányát többféle géptani fogós földványok megfejtésével, továbbá emlékezőtehetsége élesítésével igyekezett helyre ütni. Legfőbb gyönyörűségét unokái körében kereste, mert komolyabb tanulmányaitól elszakított szabad idejében betanította velők lez-lejőket.

A munkás, de gyakran levert kedélyű Szemere Bertalan szintén a gyermekvilágot kereste föl, hogy szórakozást találhasson. Távolról nézve, — írja — hidegen hagyja ez a lelket, de a ki egyszer belép, azt elnyeli. Elragadtatással beszél a gyermekélet bájairól. Kimondhatatlan gyönyört nyújtott sokképen megkeserített életének Irénkéje, ki mellett ő maga is gyermekké változott; vele szalagált, tánczolt, játszadozott. Ebből előtt egy óra, és ebből után szintén egy, neki volt szentelve. Apja fejére ültette, körülhordozta, mint egy virágkosarat, s nevettek mindketten jóízűen.

Eötvös szívóssága s páratlan gyöngédsége szintén ismeretes. Falk egy tehetséges árvafiúról tesz említést, kit csinyjéért minden iskolából ki akartak zárni. Eötvös — hallván e gyermek kitünő képességeit, — magához hívatta, s nem mint miniszter, hanem mint apa beszélt vele egy óráig, s most ez ifju a legkitünőbb tanulók egyike. Neptanítókat órákig magánál tartott, részvételt halgatva életük regényét s őket tanácsosál s tettel segítve. Szívvellyege valamennyire vizsgálatilag hatott. A gyermekeket különösen szerette, úgyhogy alig van gazdatisztjéhez írt levele, melyben a gyermekek számára is külön köszöntést nem küldött volna. Pusztaszent-tornyai birtokán többnyire tisztjének családi körében s ennek tagjaival együtt költötte el az ebédet, melynek legizesebb fűszerét az ő nyájas, derült, enyelgő társalgása képezte. Szeretettreméltó egyénisége száműzött minden fesszességet s merevséget.* Szerette a virágokat s különösen a rózsát; a virágok közt nyugalmat, szórakozást, örömet keresett, de a mint mondják, maga egy virágot sem szakított le. Mikor kínálták, azt mondta: „nem vagyok oly önző, hogy magamnak tulajdonítsam el azt, miben annyian fognak még gyönyörködhetni.“ Igy érzett Vörösmarty is a szép természet iránt. Elragadtatással mondá barátainak: „ha a mennyország csak ilyen is, mint e virágok himzett mezők, erdő-koszorúza bérczek s az az érzés, melyet látásuk fölkel, a halál nem lehet félelem.“ Ha azok egy-egy virágot akartak szakítani, nem engedte. „Ne bántsátok, itt van igazi helyök a természet anyakéblén.“**

Hogy a jó kedély és a türelem mily hőiesen kiállja a legnehezebb próbát is, világosan igazolja ezt Abauzit természetbúvár esete. Genfben tartózkodása alatt a Newtonéhoz hasonló

szerencsétlenség érte, mit azonban hallatlan kedélynyugalommal viselt el. Egyebek közt gondosan tanulmányozta a lévmérőt s annak tüneteit, oly czéllal, hogy észleltéi folytán a légnymást szabályozó egyetemes törvényeket megállapíthassa. Huszonhét éven keresztül, napról napra vezetett jegyzetei e czélra készített papírszeletekre voltak fölírva. Egy nap az újonnan fogadott oszlat azzal akart kitenni magáért, hogy mindent rendbe szedett a rendetlen szobában. Mikor Abauzit a szobába lépett, rögtön ezt kérdezé a cselédétől: „hát a lévmérőn álló papirokat hová tetted?“ „Oh uram,“ hangzott a válasz, „nagyon kopott volt már az a papírsomag, tűzbe dobtam, de láthatja, hogy helyébe egészen tiszta papíroszt alkalmaztam.“ Abauzit keresztbe fonta két karját s néhány pillanatnyi belső küzdelem után önmegtartó nyugalommal így szólt: „huszonhét évi munkálkodásom eredményét semmisített meg; ezután ne nyulj semmizhez szobámban.“

Ugy látszik, hogy a természettudomány tanulmányozása annyiban tultesz egyéb tudományokon, a mennyiben követőtől szokatlan derültséggel s kedélynyugalommal ajándékozza meg; miből aztán igen természetbúvárok léte átlagosan rendezes továbbra szokott nyulni, mint a más tudományokkal foglalkozók életfonalá. A Linné-társaság egyik tagja értesítése szerint az 1870-ben elhalt tizennegy tagtárs közül kettő tul volt a kilenczven éven, öt nyolczvanon, kettő pedig meghaladta a hetven évet.

Adanson, francia növénybúvár, a francia forradalom kitörésekor körülbelül hetven éves lehetett, és ő e rázkódás közepette elveszté mindenét: — vagyonát, hivatalát, kertjeit; de türelme, bátorsága s önmegtartódsága soha sem hagyta el. Az utolsó ismételt jutott agy meg volt akadáva eledel s ruházat dolgában is, de buvárlati lelkesedése semmit sem lohadt alább. Mikor egyizben a társulati gyűlésbe, mint annak legidősebb tagját meghívták volna, sajnálkozva jelenté ki, hogy nem vehet részt, mivel nincs csizmája. „Megható látvány volt,“ mondja Cuvier, „a mint e szegény, megrogyott aggyatyan a hamvadó tűz pislogó fényénél reszkető kézzel jegyezgette egy szelet papírkára a számokat, bemejtve mintegy az élet fájdalomait valami új természetani eszmébe, mely őt zordan magányában jótékony tündér gyánát jött vizasztalni.“ A nemzeti kormány némi csekély évdíjat utalványozott számára, míg Napoleon kétannyrá emelt; mignem hetvenkilencz éves korában csöndes halállal mult ki. Temetésére vonatkozó végrendeleti intézkedése híven tükörzi vissza e férfi jellemét. Ugy rendelkezett, hogy ravatalán ne legyen semmiféle egyéb dísz, mint csak egyetlen virágfüzér, mit az általa biztos állomásra segített ötvennyolcz család tagjai fonjanak, — egyszerű, de magható képe ama tartósabb emlékeknek, melyet műveiben önmaga emelt magának.

A kik Kossuth Lajost meglátogatják, nem győznek eléggé csodálkozni azon, hogy sem testi, sem szellemi életteljességén nem látszik meg a hetven év, melyen már túl haladt. Ezt főleg annak tulajdoníthatja, hogy a természettudományok tanulmányozása által folytonos és kellemes szórakozást biztosított magának. Foglalkozik a csillagászattal, földtannal, fűvészetrel s általában olyan körben mozog, hol nincs keserűség. Ez öreg ember nem restelt folylogolni a Mont-Blanc egyik csúcsára, hogy onnan személyesen hozzon le egy növényt. „Az első ösztön,“ írja, „mely engem a természettudományok felé nógatott, mi türes-tagadás benne, csakis önzés volt. Nagyon sok szenvedést ért ez életben. Vizsgálatásra vala szükségem. Megemlékeztem Chateaubriand mondására: „boldogok, a kik szeretik a természetet, azt meglátják s csak őt találják meg a szerencsétlenség napjaiban. Hát én ráadtam életfáradt öreg fejemet, hogy meglátjam a vizsgálatást.“ Egy három próbás deakpárti, szelleműs irónk meglátogatván az őz mekékütert, a többek közt így rajzolja: „ifjui ruganyossága kellemes ellenében áll őz hajával s szakállával . . . Megelégedettebben váltam meg tőle, midőn kezét szívélyesen bucsura nyujtá, mint remélni merem. Kitiünő emberek gyakran vesztenek közelből; de Kossuth megnyerő, kedélyes, bár

komoly modorával, mint társalgó is a legkellemebb jelenségek egyike . . .“

De ki tudná elősorolni a derült kedélyű munkálkodó nagy férfiak nevét; nincsen azoknak számok. Minden nagy és józan elme kedélyes és reményteljes is egyszermind. Példáadásuk delejes erőt gyakorol, fölvidítván egész környezetöket.

IV.

(A tapasztalás iskolája.)

Életbölcseleg egyedül a tapasztalás iskolájában szereshető. Szabályok és a jó tanácsok üdvösek addig a meddig, de a valódi élet oktatása nélkül lényegileg csak is az elmélet szűk körére szorítkoznak. Szembe kell szállani a lételekhez kapcsolt sanyaru bajokkal, mert csak így sajátítható el amaz igaz jellemvonás, mit könyv vagy tanítás által soha, egyedül csak a közpályán élő egyénekkel való érintkezés útján szereshetünk meg.

A jellem csak úgy érhet valamit, ha az a mindennapi töredelem, kísértés és viszontagság világában egyenesen bír a maga lábán állani, ha nem kopik el a tényleges élet surlódása között. A zárdai erények számba sem jöhetnek. Magányban gyönyörködő élet egyre megy a számító önzés élvezetével. Az elzárkózottságot magyarázhatják embergülöltre, holott többnyire restségből, gyvaságból vagy önhittségről ered. A férfias munkálkodásból s emberi kötelezettségből mindegyiküknek kijutott a maga illó osztályrésze s nem szabad azt magunktól elhárítani, mert egyrésztől saját egyéniségünknek, másrészt pedig a minket kebelébe záró társadalomnak vesztré törnénk. Gyakorlati ismeretet csak úgy tanulhatunk, ha a közélet világába vegyülünk: ügyes-bajos dolgaiban részt veszünk. Itt találjuk föl igazán kötelezettségünk sajátos körét, itt nyerhetjük meg a munka oktatását, itt nevelhetjük magunkat a jellemet idomító s szilárdító türelemre, szorgalomban s kitartásban. Itt találkozunk szembe amaz akadályokkal, küzdelmekkel s kísértetekkel, melyek aztán irányokban tanusított magartásunkhoz képest szereznek be egész utóéletünket; itt leszünk a szenvedés főiskolájának polgárai, jóval többet tanulhatunk e helyen, mint a tanterem vagy zárda háboríthatlan magányban.

De önismeretünk megszerzésére is nélkülözhetlen a másokkal érintkezés. Csak a világban szabadon forgoló ember ítélheti meg helyesen a maga saját tehetségeit. Ha valaki ezen tapasztalat megszerzését elmulasztja, igen könnyen elámithatja magát; pótfeszkedővé s ölbiztá lehet, minden esetre azonban, bár örökösen önön maga társaságában élt legyen is, legkevesébbé ismerheti önmagát.

„Késébe vonhatlan igazság az,“ — mondá egy ízben Swift, — „hogy a tehetségeivel tisztában levő ember mindig jól adhatta szerepét, míg ellenben a magát félre ismerő mindig bele-sült.“ Csakhogy sokan nem annyira a maguk, mint inkább mások tehetségeit szeretik mérlegelni. „Hoznátok csak előlem azt a Rousseaut,“ mondá Genfben egy Tronchin nevű tudor, — „hoznátok csak előlem, majd kisitném én, mi lakik benne?“ Pedig valószínűbb ám, hogy az önmagát jobban ismerő Rousseau helyesebb ítéletet hozott volna Tronchinnól, mint ez ő róla.

A ki tehát e világon lendíteni akar, szükséges, miszerint kellő mértékű önismerettel legyen fölszerelve, annál is inkább, mivel ez az önálló egyéni meggyőződés alakulásának fő lényege. Perthes Frigyes így szólt egy ifju barátjához: „Azt, a mit megtehete, nagyon is jól tudja, de mig tisztába nem jött azzal, hogy mit nem tehet, addig semmi fontosabb dolgot nem létesíthet, sem pedig a bensős, lelki békét nem ismerheti.“

Ki a tapasztalat nyomán okulni akar, soha sem tekintheti magára nézve lealázónak, ha mások segítségét elfogadja. A ki bölcsebbnek képzelet magát, hogysem másoktól valamit tanulhasson, az ilyen ugyan soha sem létesíthet semmi nemes vagy nagy dolgot. Lelekünk és szívünk tárva-nyitva legyen, s ne szégyeneljük, ha a nálunk bölcsebb és tapasztaltabb egyénektől valamit tanulhatunk.

A tapasztalásból okulni ember a szeme előbe kerülít ügyek helyes megítélésére s közpályája teendőinek megállapítására törekszik. A mit józanésznek tartunk, az nagyobbára nem

egyéb, mint okosan fölhasznált tapasztalatok összelete. Megszerzésére nem annyira valami nagy észtehetség, mint inkább türelem, pontosság és éberség kívántatik. Hazlitt azon véleményben volt, hogy e világon bármi pályán is azok közül kerül ki legjobb életravaló ember, kik nem bielebőven olyan pókhálószerű következtetések gombolygatásával, melyek a tárgyakat olyan színben állítják elő, minőben azoknak tulajdonképen lenniök kellene: mindig abból ítélnek, a mit látván látnak s tudván tudnak.

Innen van az is, hogy a nők gyakran helyesebb föl fogást tanusítanak, mint a férfiak; kevesebb igényvel állván elő, lelkök önkénytelen benyomásához képest a dolgokat a maguk természeti mivoltában láthatják. Szemlélődő tehetségek élnek, észleltek élesebb, rokonszenvők élettelsebb s bánásmódjuk is alkalmasabban terjeszkedik ki a legkisebb részleteiségekre. Ezért tudják aztán eljárásukat mások irányában is biztosabb tapintattal intézni, úgyhogy néha, aránylag kevesebb értelmi tehetséggel fölruházott nők a leghajthatlanabb természetű férfiak magaviseletére is irányadó s ellenőrző befolyást gyakorolhatnak. Pope nem dicsérhette meg udvariasabban III. Vilmos nejt, a tapintatos és eszes Mária királynét, mint mikor azt írta fölé, hogy nemesak tudomány, de a mi mindennél többet ér, előrelátó okossággal ékeskedett.

Az egész életet olybá tekinthetjük, mint a tapasztalat nagy iskoláját, hol férfiak és nők az iskolásgyermekek. Mint az iskolában, úgy itt is több tantéltel jöhészeműleg kell betanulnunk. Lehet, hogy egyetmást nem is értünk meg egyszerre, sőt kivált ott, hol a tanító szerepét viszontagságok, aggodalmak, kísértések és akadályok vállálják magukra, a tanulás nehezükre is esik, de mindamellett a tanításokat nemesak elfogadni, sőt azokban a végzett böles intézkedését kellene fölismernünk.

Miként használták föl a növendékek az élet iskolájában szerzett tapasztalataikat? Micsoda előnyt huzhattak a tanulásra kinálkozó alkalomból? Mit nyertek a szív és lélek képzéséből? — gyarapodtak-e bölcselegben, bátorságban és önuralomban? Megőrizték-e tisztaságukat a szerencsében; tartózkodva s mértéketlenül élvezték-e az életet? Vagy tán egész életök, mások jólétének mellözésével, saját önzésük kielégítésére rendezett dobzódásban zajlott le? Mit tanultak a viszontagságokból és bajokból? Türelmet, megnyugvást s istenben helyezett bizalmat? — vagy talán türelmetlenséget, sopánkodást és elégedetlenséget?

A tapasztalat gyümölcseit tehát csakis az életben való sürgés-forgás szeresheti meg számunkra, az érés ideje pedig idő kérdése. A tapasztalt ember ennél fogva az időt tartja egyik legbiztosabb gyámolul. „Az idővel kezelt fogva, egy magam bátran megfelelőek kettőnek,“ volt Mazarin bibornok kedvencz jelszava. Azt írták az időről, hogy szípi és vizasztal; igaz, de ezenkívül tanít is. Ez a tapasztalat tápszere, a bölcseleg talaja. Az ifjuságnak barátjává vagy ellensévé esküdhetik; az öreg oldalánál vizasztal vagy boszuló anygal képében jelen meg, ahhoz képest, a mint az idővel jól vagy rosszul bán, s a lezajlott életet bölesen vagy oktanulni töltötte legyen el.

„Az idő“ — mondja Herbert György — „az ifjuságot zaklató lovag.“ Mily ragyogó színben tűnik föl az ifju előtt az új világ — telisded tele ujdonsággal, élvezettel és gyönyörrel! De évek multával látjuk, hogy az — örömmel és búval vegyesen tarkított kert. A mint beljebb beljebb hatolunk, türelemmel, szenvedéssel, akadálylallyal, sőt szerencsétlenséggel és csalódással bevettett ügyakra akadunk. Boldogok azok, kik e küzdelmekben keresztül szilárd lélekkel és tiszta szívvel törhetnek maguknak utat, kik derült kedélyvel fogadhatják a viszontagságokat s a legsúlyosabb teher alatt is egyenesen állva maradnak!

A hétről.

© Vége felé jár az országgyűlési időszak. A képviselőház jul. 31-én befejezte a választási törvényjavaslat tárgyalását s az átküldetik a felsőházhoz, hogy az is tárgyalja. Mig ez innen visszérkezik, hogy királyi szentesítés alá terjesztessék — úgy augusztus közepe táján, — a

képviselőház valószínűleg csak egy ülést tartand, kedden, mikor is a házszabályoknak olyan módosítása kerül elő, mely szerint a ház tanácskozások előkészítését az eddigi osztályok helyett külön szakbizottságokban is eszközölheti, a mi az eddig nagyon vontatott ügymenet gyorsítására igen alkalmas expedienstül ígérkezik.

A rekkenő kánikulai napokat a mult hét végén heves nyári vihar tette enyhébbé. Pénteken d. u. öt óra felé dél felől borulni kezdett az ég s néhány rövid perc alatt csaknem egészen fekete felhőlepel takarta el a fél mennyboltozatot, melynek sötét mélyét cikázó villámok nyitották meg olykor, haragos mennydörgéstől kísérve. Az égbolt másik fele vakító fehér fellegekben uszott, mi csodálatosan szép világitásban tüntette föl Budapest látképét. Pest háttere a budai hegyekről tekintve sötétkélc aczellaphoz hasonlított, melyen néha keresztül nyílt a villám. A fővárosnak éles körvonalakban tünt elő minden egyes háza, fehér és sárga falaival a sötétkélc aczellapon. Ezt kellett volna látni a külföldi turistáknak, hogy Magyarország fővárosának panorámájától kellő fogalmuk legyen. Hat óra felé fehér csipkefodor alaku felhő-szegély kezdett föl tünedezni a mozdulatlanul látszó haragos fekete felhő aljában. A fehér csipkefodor rohamos gyorsasággal kezdett dagadni s néhány másodperc alatt magára gomolygott, mint valami föl felé törő légi hölgyetget. A fehér felhő izasztoán meleg légáramlatot tolt maga előtt, mely csaknem égetett, mintha óriási kemenzéből fujnák. Erre aztán sűrű villámlás közt eredt meg a zápor, mely eltartott egész reggelig, megfűrésztve az aszni kezdő vidéket s fölfrísvitve a tikkasztó levegőt, de csak néhány napra, hogy ujra helyet engedjen a „kutyánapok“ ősi jogainak.

Irodalom és művészet.

— Petőfi török nyelven. Erdődi Béla Petőfi több költeményét lefordította török nyelvre. A költő halálának 25-ik évfordulója alkalmából küldött is ezekből mutatványt egyik laphoz. Mivel közölték már Petőfitől svéd és finn fordításokat, bemutatjuk mi is törökül a „Juhász legény, szegény juhász legény“ kezdetűt:

„Csoban kalfa, fakir csoban kalfa,

Bu keszede бүтүн темиз акеса;

Fakirligi alirim ben szenden,

Dsananimi üzerine verszen.“

„Pej olursza bukađar csok para,

Juz okadar bakhsis olza bana.

Bu dünjai бүтүн ühre verszen,

Dsananimi hieskimseje vermen.“

— „Visszapillantás a színészeti tanoda tíz évi működésére“ czim alatt Paulay Ede, helyettes igazgató egy füzetet adott ki, melyben megemlékezvén a külföld hasonló intézeteiről, vizsgálja e tanintézet tízeves történetének főbb eseményeit. A szini képezde főállása óta a drámai szakhoz fölvetett 130 növendék közül a három éves tanfolyamot 43 végezte el teljesen; és pedig 17 fi- és 26 növendék; az operai szak három, később négy éves tanfolyamát 187 fölvet növendék közül bevégezte 28, és pedig 5 fi- és 23 növendék. Föltünő, hogy a növendékek általában mindig több hivatást, tehetséget és szorgalmat tanusítottak, mint a fi-növendékek. A lefolyt időszakban a drámánál 45, az operánál 38 növendék részeseült ösztöndíjban vagy kisebb-nagyobb segélyezésben. A színészeti tanodából közvetlenül a nemzeti színházhoz szerződött a drámai osztályból 15, az operából 11 növendék; vidéki színházhoz szerződött a drámától 20, az operától 3; külföldi színházakhoz szerződött három növendék. Szól azután a könyvcseske a tanoda hiányairól, sürgetve egy házi színpad fölállítását, az ösztöndíjak nagyobbra szabását, s hogy csakis oly növendékeknek adják ki, a kik megérdemlik. A gyakorlati vizsgálaton csakis a tanfolyamot

* Lásd részletesebben: „Fővárosi L.“ 1871. 66-dik szám. Szent-tornyai pusztá. Falk Miksaótól.
** Vörösmarty életrajza. Gyulai Páltól 114. l.

bevezett növendékek jelenének meg, s pályadíjak tüzetnek ki számukra. Azt is indítványozza Paulay, hogy a vidéki jobb színházak összekötésébe lépve a tanoda igazgatóságával, szerződjenek a jobb növendékeket, kik kötelezve volnának a szerződés elfogadni meghatározott időre, és csak akkor fogadhatnának el másféle szerződést, ha nem veszik őket igénybe.

— **Munkácsy Mihály** a magyar műcsarnok sorshuzására tízezer frank értékű festményt ajánlott. A kép egy erdőben eltévedt leányt ábrázol.

— **Zeneszeti ösztöndíjak.** A közoktatásügyi miniszter a zeneszeti ösztöndíjakra a f. évi tárczaköltsévetében fölvetett javadalom rovására: Ábrányi Kornél zeneszerzőnek, Balogh György hegedűművésznek és Szabéniy Antónia énekesnőnek egyenkint 300 frt, továbbá Gobbi Henrik gordonka-művésznek és zeneszerzőnek, Aggházy Károly zongoraművésznek, Saphier József és Huber Jenő zenedei növendékeknek, Bella János zeneszerzőnek, Hiray József hegedűművésznek és Zsaskovszky Károly orgonaművésznek egyenkint 200 frt, végre Nikó Hortense zongoraművésznek és Balogh Mária énekesnőnek külön-külön 100 frt segélydíjt engedélyezett.

— **Benedek Aladár** „Az epedés óráiban” című új költemény-füzére hirdett előfizetést, mely színezett allegorikus címképpel szeptember elején jelenik meg. Előfizetési ára 1 frt, diszkótésben 2 frt s a pénzek szerző neve alatt Budapestre küldendők. Gyűjtőknek 6 példány után egy fűzőt, 10 példány után egy diszkótésű példánnyal szolgál. A ki 15 előfizetőt gyűjt, annak Áigner Lajos könyvtárával legújabb megjelent „Árnyak, sugarak” című költeménygyűjteményét (ára 2 frt) is megküldi.

— **A „Népirodalom”** című, a ponyva-irodalmi termékek ellenében az aradvideki tanító egylet által megindított népies vállalatból megjelent Aradon Gyulai Istvánnal a 2-ik és a 3-ik kötet. Az első címe: „Akasztófa virág” vagy: „Kutyából nem lesz szalonna” ára 5 kr. A második: „Hol terem a nyomorúság” vagy: „Egy szomorú kép a családi életből.” Verseinek ára 3 kr. Mindkét művekre népies nyelven van írva, s megérdemli, hogy a néptanítók és lelkesek ezekre hívják föl az alsóbb osztály figyelmét a ponyva-irodalmi rémségeinek és babonáinak megszorítására.

Közintézetek, egyletek.

— **A magyarhoni földtani társulat** vidéki közgyűlést az idén aug. 3–11-ig Máramaros-Szigeten tartja. Előjárulása Budapestre 2-án este; megérkezés aug. 3-án este Bustyaházára, innen szekeren utazás Viskre, melynek környékét megszemlélve, 4-én visszamennek Bustyaházára, s onnan vasuton M.-Szigetre. Aug. 5-én délelőtt közgyűlés, d. u. kirándulás a sztatnai sóbányákba; 6-án reggel kirándulás a rószázi sóbányákba; 7-én Dragomérfalvára a petroleum-forrásokhoz és Felső-Visóra, innen 8-án Korsára, majd lóháton át Trojagán át Fajuára. 9-én a „Suliguli” források megtekintése; innen tutajon lerándulás Boeskóra, hol 10-én a szodagyárt, a kobalopojanai fűrdőt és vashányát nézik meg. Itt tartják a zárgyűlést. Este visszatérnek Szigetre, honnan 11-én utaznak el. A tagokat a vasutak tetemes árleengedése mellett szállítják, s kedvezményt nyújt a gőzhajózási társulat is.

— **A nőiparegylet** munkabazárja alapítókjének rendezésére ezer darabot meghaladó nyeregmentárgyiból sorajátékot rendez aug. 2-án a császárfűrdőben. Egy jegy ára csak 10 krajczár, melyre kiki azonnal maga sorsot húzhat a kiállított urnákból.

Egyház és iskola.

— **Választások a budapesti egyetemen.** A jövő tanévre a rector-magnificus az orvosi karból lévén választandó háromszori szavazás után az egyetemi tanács dr. Kovács József orvoskari rendes tanárt választotta meg, általános szótöbbséggel. A két első szavazásnál, hol Jendrassik, hol Lenhossék nyertek relatív szótöbbséget. A dékán-választások pedig következő eredménynel történtek meg: a theologiai fakultásnál dékán lett báró Hornig Károly;

a jogiban a páthy István; az orvosiiban utjalg Rupp János, a bölcsészetiiben pedig már nyugedizben Télfy Iván.

— **Horváth Árpád**, az egyetemi könyvtár igazgatója, a közoktatásügyi miniszter megbízásából, május óta a külföldi nevezetesebb könyvtárak berendezését tanulmányozta. Utjából e napokban érkezett vissza, hogy tapasztalatait az egyetemi könyvtár rendezésénél érvényesítse. A könyvtári díszes épület már befejezéséhez közeleg s a rendezések októberben történnek meg.

— **A tiszai evang. egyházkerület** közgyűlést jul. 30-án nyitották meg Miskolcon. A megnyitó beszédet Zsedényi Ede tartotta, a közélet-tanodái törvényjavallattal szemben védte a prot. egyház önkormányzatát. Végül iskolai czelokra 1500 frtot ajánlott föl. A nagyrözei tót gymnasium ügye is szöngyre kerül, elhatározott, hogy az egyházkerület kizárja kebeléből és megfosztja javadalmaitól ez iskolát, de a bezáratást az államra bizza.

— **A mintarajzitanodában** a tanév bevezetésével érdekes kiállítás rendeztek a tanítványok műveiből. Természetes, hogy ezek nem valami nevezetes műdarabok, de igen elfogadható bizonyítványai az intézet jóvávalóságának, s a tanítványok szorgalmának. Rajztanárokat képeznek itt, s az oktatás nem szolgalmatokat utján történik, hanem önálló gondolkodással párosulva, mert a tanítványok szobrok vagy egyéb minden oldalról szemlélhető szabad minták után rajzolnak, önállólag határozva meg a nagyságot. Az intézet, melynek élén Keleti Gusztáv áll, ki jól ismeri a külföld hasonló tanodáinak legkiválóbbjait, tanári erőiben is szerencés. A festészetben és rajzban Székely Bertalan és Greguss János; az építészeti és műipari rajzokban Schulek és Rauscher; az agyagmintázatban Izso Miklós, a fametszésben pedig Morelli Gusztáv a tanárok. Négy teremben vannak kiállítva a tárgyak, s ezek közt látni csinosan festett arcképeket, sőt önálló kompozíciókat is. Az intézetnek sok a tanítványa, még nők és leányok is.

— **A királyi evang. segélyegyletének** Budapest tanácsa ezer forintot utalványozott.

— **A tiszáninneni egyház-erületbe** tartozó nagy-geőzei hely. hitv. egyházközösségnek iskolája fölépítésére 200 frtot ajándékozott a király.

— **Iskolai értesítők.** Szerkesztőségünkhez beküldtek:

A pesti reform. gymnasium „Értesítő”-je az 1879/80-iki tanévről. Szerkesztette Vámosy Mihály, ez időszerűen igazgató. Mint ez értesítő adataiból látjuk, az intézetben működött 11 rendes, 5 melléktanár. A tanulók száma a nyolcz osztályban 301-re ment, a kik közül református vallásu volt 155, ágostai 14, r. katolikus 42, gör. keleti 9, mózes-vallásu 81 tanuló. Érettségi vizsgálatra 24 tanuló jelentkezett. Az 1864 évtől és így 9 év folyamán alatt érettségi vizsgát tett ifjak összes száma: 567. A tanuló-íjúság körében van önképzőtársulat, íjúsági segélyegylet és daegylet. Az önképzőkör tagjainak száma tavaly 73 volt, s közülök főleg Geguss Gusztáv nyolczadik osztálybeli tanuló tünt ki reményekre jogosító kísérleteivel. Az íjúsági segélyegylet, melynek alapítója 1800 frt, a lefolyó tanévben 7 tanuló segélyezett összesen 208 frttal. A jövő iskolai év október 5-kén veszi kezdetét.

A k-kunhalasi hely. hitv. lyceum „Értesítője” az 1873/4-iki tanévről. Szerkesztette Gaál Endre igazgató tanár. Az intézetben működött 16 tanár; oktatást nyert nyolcz osztályba összesen 143 tanuló. Segélyezésben, ösztöndíjban 25 részesültek. Az íjúság közt külön algymnasiumi s külön felgymnasiumi önképzőkör működött. A mult év nevezetes volt ezen főtanodák névze, mennyiben ekkor szereztetett meg kétezer forintért Révész György éremgyűjteménye, mely az értesítő szavaként az egész hazában riktítja pártját. A jövő iskolai évi előadások október 5-én vendéki kezdetüket. Az első 4 napon a javító, felvételi vizsgák és beirások lesznek.

Mi ujság?

— **Petőfi halála** — illetőleg a segesvári csata napjáról, a napilapokban közelebb éles vita folyt; jobbra balra, hol 24-két, hol 25-két, hol

29-két, 31-két — 1849. július — állították Petőfi halála napjának. A dolog régt tisztába van hozva, de a mi újságíróink szeretnek légből beszélni. A „Vasárnapi Ujság” mult száma első cikkében mi is Petőfiről emlékeztvén, elég olvashatólag megirtuk a segesvári csata napját; s ez már akkor ki volt nyomtatva, mikor napilapjaink még versengtek fölötte.

— **Adakozás.** Debreczenből özvegy Debra Mihályné született Breszkó Zsuzsanna „a debreczeni 1849. aug. 2-ki csata emlékére” 30 forintot küldött be a honvéd-menház tőkájének gyarapítására szerkesztőségünkhez, a mely összeget a kijelölt czélra átszolgáltattunk.

— **A királyné** jul. 29-én elutazott Ischlből Wight szigetére, a kis Mária Valeria főhercegnővel együtt. Kisérőtet b. Nopca udvarmester, Festetics grófnő, Ferenczy Ida k. a. és dr. Wiederhoffer vannak. Salzburgba este fél 9 órakor ért ő felsége, hol Lajos Viktor főherceget fogadta. Jul. 30-án reggel ért Strassburgba, hol estig pihenőt tartott s aztán folytatta útját Páris felé. Itt azonban csak keresztillet utazott Havre felé, hová jul. 31-én érkezett. Az előleges program szerint itt a királyné egy napi pihenőt volt tartandó s aug. 1-jén száll hajóra, mely Wight szigetére viszi. Körülbelül szeptember végeig fog itt maradni, mindazáltal a tartózkodás tartalma a levegőtől és a wighi tengeri fürdőnek Valeria főhercegnőre gyakorolt befolyásától függ. Ő felsége Hohenems grófné név alatt utazik. Bécsi hírek szerint az angol királynő meghívására a király, a királynét haza kísérő, Wight szigetére fog menni s egyszersmind látogatást tesznek Londonban. Azt is említi, hogy visszajövet a királyné találkozni fog Augusta német császárnéval, de a találkozás helye még nincs megállapítva.

— **A király** augusztus 25-kén megy a tatai táborba s ott szept. 5-keig marad; kíséretében 34 személy lesz.

— **Rocheport Magyarországon.** A Kaledoniából megszökött Rocheport Henriknek, ki vérszegénységben szenved, az orvosok egy osztrák fűrdőt ajánlottak. Rocheport egy bécsi publicistához fordult, megkérdezve, hogy ha osztrák területre lép, nem fogják-e őt kiszolgáltatni a francia kormánynak. A kérdést több bécsi jogtudós tárgyalta, s arra a meggyőződésre jutottak, hogy a Franciaország és Ausztria közt 1855-ben kötött szerződésnél fogva, Rocheportnak nem biztos az osztrák terület. A bécsi publicista ekkor magyar jogtudósoknál kérdőzködött, kik határozottan kimondták, hogy az 1855-ki szerződés nem tartozik Magyarországra, hol a menedékhely ép oly szélesmértvű, mint Angliában. Rocheport tehát nem tarthat kiadástól. Ezek ilyen valóságosnak teszik, hogy Rocheport, a párisi commune tagja, Napoleon elkeseredett üldözője, Szláciost, vagy Balatonfüredet keresi föl. Jourde, a commune volt pénzügyminisztere, pedig Póstyénbe vagy Mehádiára megy. Rogard, kinek szintén része volt a communeben, már hosszabb idő óta köztünk időz.

— **A kolozsvári dalárünnepély** programját már megállapította a rendező bizottság. Az ünnepély kezdődik augusztus 27-én csütörtökön; és augusztus 31-én végződik. Lesz dalárverseny, összeladás, zászlószentelés (a két kolozsvári dalárda avatja föl lobogóját), diszeladás a színházban, hangverseny, s végül kirándulás Kolozsvártól Braasóig. Ez utóbbit a keleti vasutársaság rendezi. Az összeladásokat Erkel Ferencz fogja igazgatni. A nemzeti színház tagjai közül többen lerándulnak az ünnepélyre. Magyarország dalárda csaknem mind részt fognak venni a kolozsvári ünnepélyen; Erdély teljesen képviselve lesz. A szász dalárdák még nem jelentkeztek.

— **A debreczeni nyomdászünnepélyre** a királyt is meghívták, ki e meghívást azzal viszonzotta, hogy a két veterán nyomdász részére 10–10 db aranyt küldött a belügyminiszter útján.

— **Czölöpökör építmények a Fertő tavában.** A Fertő tavában néhány hét óta Széchenyi Béla gróf megbízásából archaeologiai czelökből ásások történnnek, melyek gazdag eredményt szolgáltatnak. Egyik vezető néhány óra alatt husz különféle kobáltat talált. A napokban egy czölöpépítmény félreismertetlen nyomára akad-

tal, melynek kikutatását szeptember hóban, midőn a víz jobban apad, folytatni fogják.

— **A ferencz-józsefvárosi takarékpénztár igazgató** ellen a pesti fenytörvényeszek tudvalevőleg a fenytörvényszék elrendelt. Kánitz és Rumbach urak föllebeztek ugyan ezen határozat ellen, melyet azonban a legfőbb ítélőszék véglegesen megerősített. A fenytörvényszék annak idejében Kánitz igazgatót 50,000 frtnyi biztosíték mellett szőlőfalra helyezte, mi ellen a kir. ügyészség föllebezett, a legfőbb ítélőszék azonban ezen föllebezésnek nem adott helyt.

— **Egy pénz-király** hunyt el a Bécs mellett Döblingben: báró Rothschild Anselm, a Rothschildok bécsi házának feje, 72 éves korában. Hátrahagyott vagyona 500 millió, melyből örökösödési czímen 6 millió forint illeti az osztrák államot. Holtestett a család ősi városába, a majnai Frankfurtba szállították. Rothschild nagyban gyakorolta a jótékonytságot, de nem volt pazarló. Végrendelete is Frankfurtban van elhelyezve.

— **Aggteleki barlanghoz** egy nagy társaság készül kirándulást rendezni aug. 29-én. A rendezéssel 48 tagu bizottság foglalkozik, s felszólít mindenkit, a ki részt akar venni, hogy következő urakhoz forduljanak: Szmeccsanyi Mihály Putnokon, Hubay Miklós Rimaszomban, Szepesi Károly Tornallyán és Márton János Rozsnyón. Részvétdíj 5 frt; három tagból álló családnál 12 frt, ötagúnál 15 frt, beleértve minden kiadást. A kirándulók aug. 29-én délután találkoznak a nevezetes barlang előtt; 8 órakor közcsozara, mely tart 9 1/2 óráig, midőn az első indulás lesz. A barlang belsejében frissitők fognak kiszolgáltatni, s a társaság mulattatására zene és pyrotechnikus látványosságok rendeztetnek. A be nem menők, későbbben bemenők vagy korábban visszajövők a barlang előtt földtől sátor alatt zene és egyéb látványok mellett szórakozhatnak. 30-án 8 órakor közreggel, mely után tánc és mulatság, vagy pedig bucsuzás. Az intéző választmány a vasuti szállítási díj leengedéseért folyamodott, — melynek eredménye annak idején közzétetik. A putnoki, tornallyai és pelsőői vasuti állomásokon a résztvevők fogadtatásáról és a barlangba szállításáról gondoskodva. A jövedelem fele részben az irói segélyegylet, fele részben a megyei kórház javára fordítatik.

— **A Szepességből** írják a „Hon”-nak, hogy ott több helyütt tüzölt több bécsi alakulnak. Így Iglón, Késmárkon, Lőcsén, Wagendrüsselben, s több városokban tetének készültek az alakulások; a már alakult egyletekben a vezényszó kizárólagosan a magyar. Iglón f. hó 20-án nagy gyűlést tartott, melynek fő célja volt, mindkettőt fényesen sikerült, nagy számban volt az alkalommal képviselve a rosznyói s löcei egylet.

— **A kaposvári postahivatallal** e hó 14-én kirabolták s elvitték az akkor este érkezett pénzküldeményt, körülbelül 2000 frtot. A tettes nagyon ismerhette ott a járást.

— **Váltóhamisitól** nyomonznak ismét, Nyomárkai Oszkár fővárosi ügyvédet, ki több tekintélyes állásu férfi nevére hamisított váltót, s elsikkasztotta a rábízott pénzeket is. E napokban aztán eltűnt.

— **Photogén-forrás Küküllőmegyében.** „A k-sárosi határon az „Előlás és Zugláb” nevű földkezen már régóta ismert, s a falubeliek által ugynevezett „égő föld” van, a melyet meggyújtva, melegenél a munkások puliszkát főznek, törökbuzáit, szalonnát stb. sütnék. Ezelőtt azt tartották, hogy az is olyan, mint a báznai kénhydrogén gáz, de újabb nyomozások és szakértői vélemény folytán kiderült, hogy ott photogén-forrásnak kell lenni. Merkur Doszios moldovai tőkepénzes e kedvező alkalom látva, a napokban ott járt ügyvédjével és összekötésébe tette magát a birtokosokkal. Az ajánlati föltételek főbb pontja az, hogy Merkur Doszios, ha találna nevezett helyen bármiféle bányászni való követ, a kőszén és akármiféle vizen kívül, minden birtokosnak a föld holdjáért 120 forintot o. é. és azonkívül a közösgének a talált köv vagy olaj után a tiszta jövedelemből 5 százalékot fizet. Ha pedig a földkezen nem találna semmit, a fizetés és a föld a volt birtokosé marad. A talált vizeket és kőszént ajánlkozó nem használja, hanem minden fizetés nélkül is átadja a közösgének.

— **Öngyilkosság.** Zomborban m. hó 27-én reggeli 6 órakor az ottani törvényszéki végre-

hajtó Szitkey, egy 60 éves öreg ur, szíven lötte magát, ügyvihatalan betegség miatt, melyben évek óta szenvedett. Két testvére örökli 8000 frtra menő vagyonát.

— **Bernáth Gázi** sírjára e napokban márvány emléket fognak állítani. Ismerősei gyűjtötték össze egymásköz a szükséges összeget, melyért Jablonsky k. faragó csinos síroszlopot készített. Ugyancsak Jablonsky készítette el a m.-vásárhelyi vértanuk emléksobrát is, melyet szept. 8-án fognak fölállítani.

— **Magyar nemességét** kapott Szentirmai József a veszprémi püspökség urodalmi igazgatója, a közügyek előmozdítása körül szerzett érdemeiért, „darvastói” előnévvel.

— **A czigány zene** annyira divatba jött külföldön, hogy majd minden jóvalól zenekarunk kap meghívásokat. Főképp Angliában szeretik a magyar zenét. Londonban Rácz Pál zenekara a legelőkelőbb mulatságokból sem hiányzik. Drezdában pedig Horváth Marozie működik. Amerikába is hívják őket, hanem a mint zene-szeink meglátják a végtelen habzó ocean, visszafordulnak a száraz felé. Most Bensusur vezetése alatt alkat egy zenekar a fővárosban, azon szilárd elhatározással, hogy az óperencián is keresztül mennek.

— **A pesti városház régi harangját**, mely 1697-ben öntetett, mult év aug. 15-én megrepedt és f. é. máj. 30-án leemeltetett évszázados helyéről, a város a nemzeti muzeumnak ajánlotta föl. Pulszky Ferencz és Rómer Flóris már fölkerették, nyilatkozoznak, hogy e harang, mely közel két századon át vitt hangos szerepet a főváros történetében, megérdemli-e, hogy a muzeumban őriztetessék.

— **Régi pénzeket** találtak a Bakonyiak Vázsony határához tartozó részében, a Kap-hegy aljában. A pénz a föld színben szétszórva hevert, s már mintegy 500 darabot hordtak össze az urodalmi igazgatóságnál, hol darabonként 20 krajvált váltják be.

— **A kissingeni merénylőnek** egy öngyilkosság is lett következménye. Ugyanis egy jómódú trisenderfi bajor paraszt a koresmában azt a nyilatkozatot tette: „Kár, hogy Bismarckot agyon nem lötték”. A mult vasárnap azonban e férfi fölalkasztotta magát, félvén a fenidézett szavak miatt a büntetéstől.

— **Gyujtogatók** garázdálkodtak az utóbbi vásár előtt Gyula városában. A város különböző részeiben leveleket találtak, melyekben fenyegetés volt, hogy a várost a vásár alatt halomra gyújtják. Néhány napig egymásután csakugyan több ízben volt tűz, mely félreismertetlenül gyujtogatás által származott, mert a háztetőkön mindig találtak taplót, szurkot és egyéb könnyen gyuló tárgyakat. E tüzet szerencsésen eloltották, a vásár alatt is nagy óvatosságot fejtettek ki, úgy hogy sikerült minden nagyobb bajtól megóvni a várost.

— **Tanuljunk oroszul.** A Turóc-Sz.-Mártonban megjelenő „Narodnye Noviny” nagy meglepéssel tudatja olvasóival, hogy Albrecht főherceget legutóbbi oroszországi látogatása alatt minden alkalmat megragadt, hogy oroszul beszélhesen. Tudatja továbbá, hogy gr. Lónyay Menyhért is nagy szükségét érzi az orosz nyelvnek, s lecke-órákat fog venni a központi fordító osztály főnökétől, Ferencz József urtól. Pulszky Ferencz pedig képviselői körökben tette a nyilatkozatot, hogy ez év végeig ugy meg kell tanulnia oroszul, mint akár a született oroszoknak.

— **Szerelmi boszu.** Kovács nevű jogász vagy három év előtt beleszeretett Lőcsén Spitz H. kisasszonyba, s meg is kérte; a szülők azonban azt kívánták, hogy Kovács előbb jól bevégezze tanpályáját. Ekkor Bécsbe ment tanulni, s mikor fél év mulva visszatért, hallotta, hogy jegyese már más választott, mire oly fenyegetőleg lépett föl, hogy a házasság abban maradt. De a fenyegetések félvi fogságra ítéltetvén, mikor kiszabadult, azt üzente a leánynak, hogy ő ugyan el nem veszi, de máshoz se menjen férjhez. Azóta hosszabb idő mult el, s a leány jegyet váltott Grosz Armin monnai ügyvéddel. De Kovács azonnal irt neki, hogy mondjon le a házasságról, vagy meghal. Mindamellett az ügyvéd utra kelt Kassa felé, hogy az esküvőre menjen. Kovács utána ment s Kassán ugyanabba a vendéglőbe szállt. Először elégtételt kért tőle, s midőn az ügyvéd ezt megtagadta, vasárnap reggel a szállóában

kétszer lött egy pisztolyból az ügyvédre. Az egyik lövés lábát sebezte meg, a másik a falba furdott; Kovácsot pedig a cseléség elfogta.

— **Egy vadász naplójából.** Liptómegyében a Vág mellett van egy erdőkerülő, ki följegyzései szerint 1830-tól a legújabb időig 68 medvét, 629 darab őzet lött. Az általa lött kisebb vadak száma ezerekre megy.

Halálozások.

— **Melegh Dániel**, az avas-újvárosi h. h. egyház érdemes lelkésze, a nagybányai egyházmegye nyugalmazott esperese, meghalt 70 éves korában. Avasújvároson 41 évig lelkipásztorkodott, kiviva mindenki tiszteletét. A nagybányai egyházmegye a sokoldalú képzettséget sokszor igénybe vette, majd mint tanácsbíró, majd mint ügyvezetői jegyző és espereset. Ifjabb éveiben az irodalommal is foglalkozott, nevezetesen Kulcsár „Nemzeti Ujság”-ba irt cikkeket. Egyházi pályáján a ma már jelentékeny tökével rendelkező egyházmegyei papi gyámintézet érdekében is sokat működött; de mint okserüi gazdát is meg kell említeni, s hasznos kerteskedést a néppel is igyekezett megkedveltetni. Folytonos munkában töltötte életét, mígnem mult év vége felé szélhűlés érte lábait. Julius 23-kán hunyt el, s nagy részvét közt temették el.

— **Piliszy Zsigmond**, Zemplénmegye volt főszolgabírája és a zempléni ref. egyházmegye tanácsbírája, elhunyt 49 éves korában a gleichenbergi fűrdőben, hová üdülést keresni ment.

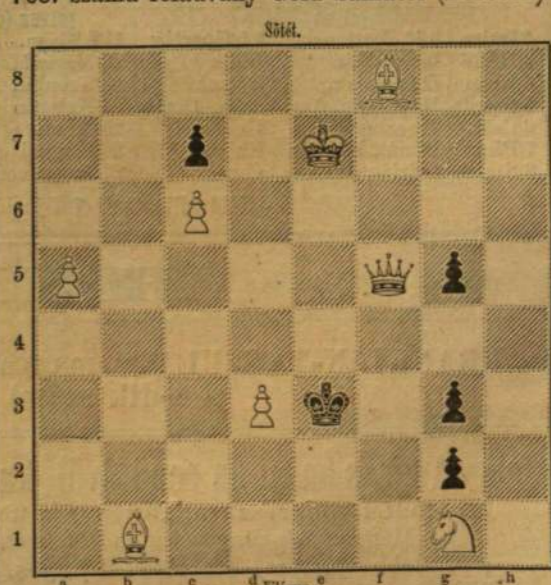
— **Pettkó Béla**, nagybecskerei kir. törvényszéki bíró, volt 48-diki honvédőrnagy, jul. 15-kén Nagy-Becskereken 62 éves korában, hivataloskodásánál 29-ik évében elhunyt.

— **Slavkovics Jakab**, Alsó-Fehérmegye volt főjegyzője, a gyulafehérvári törvényszék tagja, meghalt 32 éves korában.

— **Elhunytak még:** Palkovics József, kegyesrendi tanár Selmeczbányán 61 éves korában; Kilián Endre, az egeri egyházmegyéhez tartozó Bessenyszógh lelkésze; özv. Filep Sámuelné, szül. Telegi Karolina (Filep Sámuel kolozsvári városi főispán édes anyja) 84 éves korában Kolozsvárt; Fáy Frigyesné, a fővárosi körökben ismert zongoraművész neje, s. Méses Mária asszony 35 éves korában; Goldstein Rudolf, fővárosi kereskedő s Wahrman képviselő sógora.

SAKKJÁTÉK.

765. számú feladvány Gold Samutól (Bécsben).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 760-dik számú feladvány megfejtése.

(Tilkovszky Fridolintól.)

Vil.	Szt.
1. Vb5—e6	d7—e6:
2. Hb3—a5	Ke5—d4 (a)
3. Fh4—f3	Fd5—e5
4. Kg7—f7	

a.
2. Fh4—e7: Fd6—e7
4. H v. F mattot ad. t. szerint.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Bécsben: Glöselinger Zsigmond. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sárospatakon: Gerecz Károly. — Sziget-Csepelen: Mayer Károly. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — Szabadkán: Kosztolányi Árpád. — A pesti sakk-kör.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A MÉTER-MÉRTÉK ISMERTETÉSE és az UJ MÉRTÉKEKKEL VALÓ SZÁMOLÁSI MÓD.

Tanodai és magánhasználatra

készítette

Dr. LUTTER NÁNDOR.

Ára füzve 40 krajczár.

Bérmentve postai megküldéssel keresztköts alatt ára 44 kr. (legjobb postautalványnyal eszközölhető).

HAASENSTEIN és VOGLER,

hirdetési ügynöksége

Budapesten, Bécsben és Prágában stb.

Naponként egyenes hirdetési közvetítések; társulási, kultúrulati, ügynökségi, személyi, munkálati, állomási, lakási és vételi-ügyekben, üzletváltóztatások, áru-ajánlatok, árlejtések, árverések, végkiárúsítások, szállítványok, bank-kiadványok, kisorsolások, közgyűlések, vasúti és hajózási tervek stb. közlése

minden bel- és külföldi hirdelőkben.

Pontos, titoktartás és olcsó szolgálat

Hírlapi címjegyzékek és költségvetések ingyen és bérmentve 339 (1)

NB. Ajánlati levelek díjszámítás nélkül átvétnek.

A „Franklin-társulat” magyar irodalmi intézet kiadásában megjelent (Budapest, egyetem-utca 4 sz.) és minden könyvkereskedésben kapható:

BUDAPEST
főváros törvényhatóságának szervezete.

Ára füzve 1 forint 50 krajczár.

Német fordításban is ugyanazon áron kapható.

Nyári idényre!

Barége, Mozambiques és Ecu	30—40 krajczár
Selyem Grenadine sima és csikos	50—80 »
Gasiere díszgázdag választékban	30—90 »
Francia Jacoista	25—35 »
Crottonek és Calicok	25—35 »
Satinék és Fonlard aprék	30—70 »
Csikos selyem szövetek minden színben	1 ft. 1 ft. 40 kr.
Sima Palt de soie	1 » —
Fekete »	1 » 30
Gros Failles	1 » 80
Szines » minden színben	2 » —
Irish selyem Popelinek	1 » 10
Angol Lusterek	» 35

Bátrak vagyunk az igen tisztelt hölgyeket arra figyelmeztetni, hogy egy nagyobb mennyiségű divatárunk, különösen selyemszövetek megvételével lehet-éggessé válik a fentebbi cikkekkel bálmalatos olcsó áron eladhatni.

Mély tisztelettel

Sgalitzer és Schönfeld,

312 (6—20)

Budapest, bálvány-utca 1. sz.

Kísérletül!
Méltóassanak kis megrendelést tenni gyönyörű NŐI ruhakelmékből igen jutányos áron!
HAMBURGER ADOLF
hölgy-divatára üzletéből
PEST, ur-utca 1. szám.
Minták kívánat szerint ingyen és bérmentve küldetnek.

207 (37 50)

Birtok eladás.

Az irsai vasúti állomáshoz fél órányira fekvő mibebudai pusztából a Madách családnak kitérített része, 880 hold rét, szántó föld és gyepek, szabadkézből egészben vagy 20 holdas részletekben eladó, esetlegesen Mihály-naptól egy évre bérelhető; a birtokot a helyszínén Szepesti János kertülő kimutatja, az eladási és bérlési árak iránt Huszár Sándor meghatalmazottal lehet értekezni, Buda-vár, ur-utca 40. számú saját házándál 328 (3—3)

Tanulóknak fölvetetik

alólítottánál, tisztességes szüléktől származott 13—14 éves fiúki legalább is 4 elemi osztályt végzett és ép egészséges természetű. 329 (2 3)

Levius K. Sándor,

mészkalácsos és visszgyertya-öntő Pozsonyban, a főtemplom átellenében.

„A rozs nedvek kiltása a gyógyszer czéja!”
„Az élet legfőbb java a jó egészség!”
American-Pills by Böldt
Böldt egészségi labdaccai
vértisztítási labdacok.
E labdacok sokszoros alkalmazást és sokszoros magasztalást vívtak ki.
Ajánlatok e labdacok a vér tisztítására megelőző betegségek után: a fülösleges és rozs nedvek eltávolítására (növekvő testgyarapodásnál kevés mozgás mellett); továbbá oly egyéneknek, kik rozs emésztésben, savanyu felbőfőgésben, étvágytalanságban, szédülésben és vértörődásban szenvednek. E labdacok különös ajánlatot érdemelnek a gutaltétre hajlamos mutató egyéneknek.
Egy doboz 65—70 labdac ára 1 frt 50 kr. (10 kr. több.)
Központi raktára: Droguerie medicinale:
Böldt A. H. Genfben (Helvetia).
Valódián kapható:
Pesten: Török József gyógyszerész és főköldeményezőnél Magyarország számára, király-utca 7. szám, és Formágyi Ferencz gyógyszerárban, Széchenyi-tér 26. sz. Budán: Wlasek E., Szegeden: Kiss, Sz.-Fehérvárott: Dieballa Gy., Egerben: Köllner, Temesvárott: Pecher, Brassón: Fabik, Kolozsvárott: Wolff, Bécsben: Kozdera J. am hoben Marki 12. gyógyszerész uraknál. 217 (22—0)

A „FRANKLIN-TÁRSULAT” magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelentek és minden könyvkereskedésben kaphatók:

Vallás-, Erkölcsi és Társadalmi élet

1848 óta

Magyarországon.

(A magyarországi protestáns egylet által 300 forinttal jutalmazott pályamunka.)

Irta

Szeremlel Sámuel.

Ára füzve 1 frt.

FÉNYÜZÉS

(Luxus)

a társadalmi életben és a nemzetgazdaságban.

Irta

Dr. Gerlóczy Gyula,

műegyetemi tanár.

Ára füzve 80 krajczár.

Budapest, augusztus 9-én 1874.

32-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ötször használtott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígátásnál 15 krajczár; többszöri ígátásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden ígátás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket el adag Bécsben: Haasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Selterstraße Nr. 2 és Oppellik A. Wollzeile Nr. 22.

MOLNÁR ALADÁR.

A második egyetemes tanító-gyűlés alkalmából, — mely e hó 9-én veszi kezdetét s 12-éig tart, — egy régi ohajtásunk teljesítésére is jó alkalom kínálkozik.

Értjük e tanító-gyűlés előkészítő s szervező bizottsága elnökének, — valószínűleg maga az egyetemes gyűlés megválasztandó elnökének is, — egyébiránt a hazai tanítói egyesítések képviseltségét, legbuzgóbb és leghivatottabb munkásának: Molnár Aladárnak, lapunkban még eddig meg nem jelent arcképe és életrajza közlését.

A fiatal férfi, kit ez alkalommal bemutatunk olvasóinknak, máris sokat tett a hazai közoktatás ügyében, s hozzá jövőre is oly nagy várakozások vannak még kötvé, hogy valamint mostani szereplése az egyetemes tanítógyűlés előkészítésében, a hazai tanítók közbizalmával találkozik, úgy bizonyára a mi bemutatásunkat is olvasóink széles köre szívesen fogadandja.

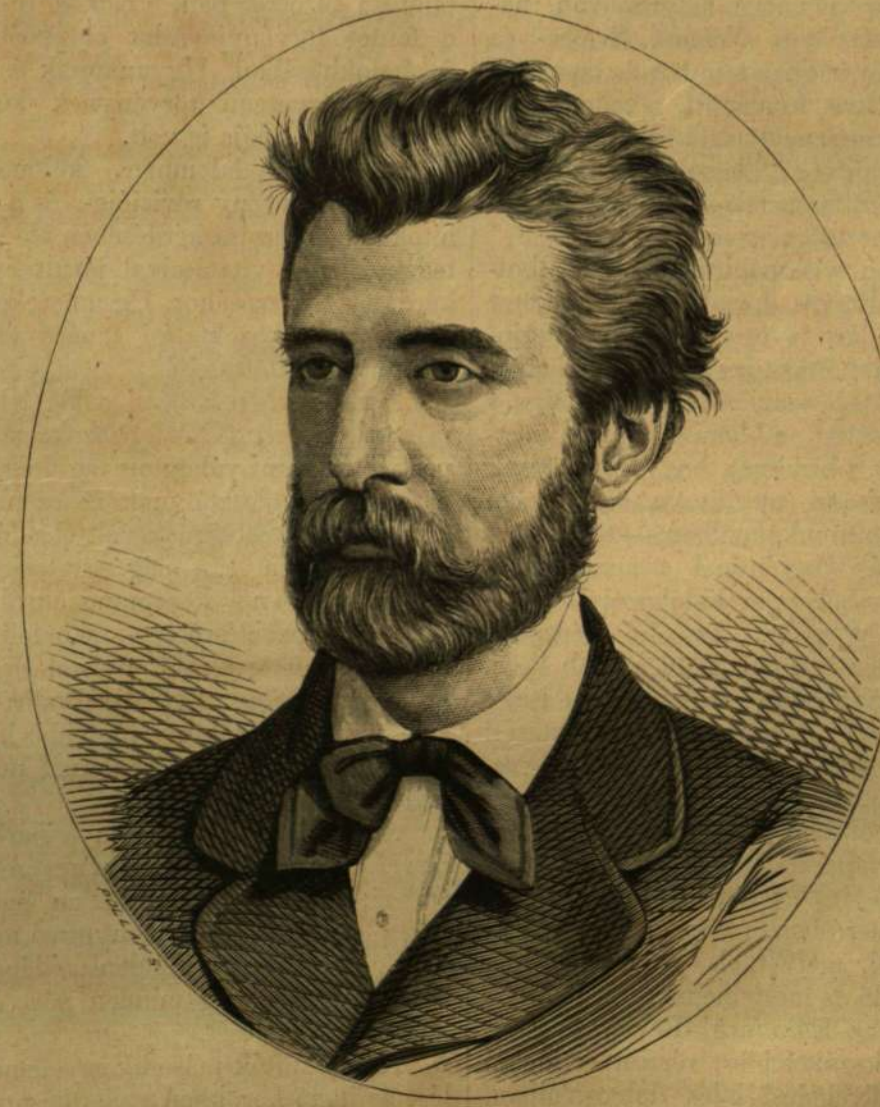
Molnár Aladár 1839-ben született, Veszprémben, hol atyja Dénes a megye központi főszolgabírája volt, s azért a megye székhelyén kelle laknia. De fia még csak hat éves volt, mikor — megyéje közseretettől kisérve — hivatalkáról lemondott s falusi birtokára Tur-Vázsonyba költözött. Itt kezdte tanulását Aladár, részint a ref. mester, részint otthon házi tanítója vezetése mellett. Atyja 1848-ban országgyűlési képviselővé választatván, fiát is magával hozta s itt az evangélikusok gimnáziumába adta be. De a forradalom esélyei, Windischgrätz közeledése, a kormány és országgyűlés Debreczenbe vonulása megzavarták alig megkezdett tanulói pályáját s atyját Debreczenbe követte, hol szintén a kollegiumba járt, de nem tanári előadásokra, mert azok szüneteltek, hanem a képviselőház ülésibe, melyek a tíz éves fiúnak ekkor egyedül iskoláját képezték.

A forradalom leveretésével atyja is, ki végig hű maradt a szabadság ügyéhez, kereset alá vonatott, vagyona elkoboztatott s Aladár iskoláztatása ismét abban maradt. De öt korán kifejlett önszorgalma megmentette az elhanyagoltság balkövetkezményeitől, s ha rendes iskolai képzést nem nyerhetett, annak hiányát olvasás és önta-

mulás által pótolta. Mig 1853-ban egy derék nevelő — a vámosi hírneves lelkész és tudós, Pap István, a mostani superintendens atyja — keze alá s házához került, ki az eddig elmulasztott iskolai s tudományos képzést néhány év alatt teljesen kipótolta a rendkívüli tehetségű fiúnál, kinek tehetségénél csak szorgalma- és tudás-szomja volt nagyobb. A klasszikai nyelveken s irodalmakon kívül a bölcsészettbe is bevezette az alig 15—16 éves ifjut, kinek az aztán később is kedvencz tudománya maradt, melyet nagy előszeretettel művelt mind a tanári, mind az irodalmi pályán. Pap István oldala mellett annyira haladt pár év alatt, hogy 1855-ben kellő előké-

születtel léphetett a pápai főiskolában, előbb a bölcsészeti, azután a theologiai tanfolyamra, s 1860-ig mind a kettőt, kitűnő sikerrel, be is fejezte. Ez évekre esik első föllépése az irodalomban is; előbb ugyan csak a főiskolai önképző s irodalmi kör kebelében; de iskolai pályadíjakat nyert dolgozatai közül kettő vagy három (A magyar alkotmány történeti fejlődése, s A gépek jelentősége az emberiségre) cziműek, valamint egy terjedelmű hit-bölcsészeti értekezése is) a főiskola költségén ki is nyomtatott.

Végezván a theologiat: a lelkészi pályát választotta, s előbbi mentora, a derék Pap István oldala mellé ment segédlelké-

MOLNÁR ALADÁR.